

Бібліотека – пріоритетний ресурс освіти:
нові можливості бібліотек ВНЗ у сучасному
інформаційному просторі

Матеріали Міжнародної
науково-практичної конференції

18 листопада 2015 р.

Міністерство освіти і науки України
Житомирський національний агроекологічний університет
Наукова бібліотека

**Бібліотека – пріоритетний ресурс освіти:
нові можливості бібліотек ВНЗ
у сучасному інформаційному просторі**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

18 листопада 2015 р.

Житомир

УДК 027.7
ББК 78.3:74
П 76

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Ігнатюк М. В.
Кільницька О. С.
Гейзе І. С.

директор Наукової бібліотеки ЖНАЕУ
учений секретар ЖНАЕУ, к. е. н., доцент
методист Наукової бібліотеки ЖНАЕУ

Рекомендовано до друку Вченою радою ЖНАЕУ
Протокол № 5 від 23 грудня 2015 року

П 76 Бібліотека – пріоритетний ресурс освіти: нові можливості бібліотек
ВНЗ у сучасному інформаційному просторі : матеріали Міжнар.
наук.-практ. конф., 18 листоп. 2015 р. / Житомир. нац. агрокол.
ун-т ; [редкол. : М. В. Ігнатюк, О. С. Кільницька, І. С. Гейзе]. –
Житомир : ЖНАЕУ, 2015. – 89 с.

До збірника увійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
«Бібліотека – пріоритетний ресурс освіти: нові можливості бібліотек ВНЗ у сучасному
інформаційному просторі» (18 листопада 2015 р.), в яких відображено нові можливості та
проблеми розвитку бібліотек вищих навчальних закладів; розглянуто питання впровадження
новітніх бібліотечних технологій та сервісів для задоволення потреб науковців, студентів та
віддалених користувачів.

Для працівників бібліотечно-інформаційної сфери, викладачів, аспірантів та студентів
вищих навчальних закладів.

УДК 027.7
ББК 78.3:74

© Житомирський національний
агроекологічний університет, 2015
© Наукова бібліотека, 2015

ВСТУП

Сучасний етап розвитку суспільства характеризується переходом до всеохоплюючої інформатизації усіх соціальних інституцій і процесів, пов'язаних із формуванням інформаційних ресурсів й передачею знань. Ця тенденція чітко проявляється в бібліотеці, що акумулює, зберігає та надає доступ до інформації.

В умовах переходу до інформаційного суспільства загострюється суперечність між невпинно зростаючим обсягом знань, що продукується суспільством й підлягає поширенню у часі та просторі, і обмеженими можливостями системи документальних комунікацій, основа якої базується на друкованих носіях. Необхідність розв'язання цієї суперечності потребує кардинальної активізації робіт зі створення та впровадження в практику діяльності бібліотек новітніх комп'ютерних технологій, формування і використання електронних ресурсів, розвитку мережевої взаємодії бібліотек. Це сприяє створенню нових структурних підрозділів у бібліотеках, змінам функціональних обов'язків працівників, залученню спеціалістів з різних галузей знань. На перший план виходить завдання створення власних інформаційних ресурсів та їх інтеграції в єдиний науково-інформаційний простір.

У наш час важливе місце у розповсюдженні й наданні доступу до систематизованих знань посідають бібліотеки вищих навчальних закладів, основним завданням яких є високоякісне інформаційне забезпечення навчального процесу, наукової, управлінської та інноваційної діяльності засобами відображення власних ресурсів в Інтернеті, а також розширення додаткових освітніх послуг шляхом використання інформаційних ресурсів у зручному для користувача вигляді.

У збірнику матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Бібліотека – пріоритетний ресурс освіти: нові можливості бібліотек ВНЗ у сучасному інформаційному просторі» відображені нові можливості та проблеми розвитку бібліотек вищих навчальних закладів; розглянуті питання впровадження новітніх бібліотечних технологій та сервісів для задоволення потреб науковців, студентів та віддалених користувачів; визначені особливості інформаційно-бібліографічного обслуговування вчених-аграріїв; показаний досвід взаємодії бібліотек з молоддю у поширенні інформації та знань через інтерактивні канали тощо.

Публікуючи тези доповідей учасників конференції, висловлюємо сподівання, що їх обговорення фахівцями бібліотечної справи сприятиме консолідації зусиль усіх учасників інформаційних процесів для пошуку нових підходів та інноваційних рішень, спрямованих на забезпечення розбудови національного науково-освітнього інформаційного простору.

Ігнатюк М. В.,

директор Наукової бібліотеки

Житомирського національного агроекологічного університету

НОВІ МОЖЛИВОСТІ БІБЛІОТЕК ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ АГРОЕКОЛОГІЧНОЇ ГАЛУЗІ У СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРІ

Наведено оцінку, описано проблематику та нові можливості бібліотек ВНЗ агроекологічної галузі у сучасному інформаційному просторі в умовах реформи місцевого самоврядування.

***Ключові слова:** бібліотечно-інформаційне обслуговування, агроекологічна галузь, децентралізація влади, Житомирський регіон.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Аграрний сектор України – важливий сектор національної економіки, який об’єднує такі різні види економічної діяльності, як виробництво сільськогосподарської продукції, продовольчих товарів, а також їх доставку до кінцевого споживача. Тут формується близько 17 % ВВП, він є одним з основних бюджетоутворюючих та експортоорієнтованих секторів національної економіки [10, с. 4].

В Україні розпочалася реформа місцевого самоврядування та організації влади у регіонах, яка передбачає децентралізацію влади і суттєве розширення повноважень територіальних громад, формування виконавчих органів місцевими радами, розширення матеріальної і фінансової основи місцевого самоврядування, дієві механізми участі громадськості у прийнятті рішень органами місцевого самоврядування. Зміни, які будуть внесені до Конституції України, визначають, що систему адміністративно-територіального устрою України складають адміністративно-територіальні одиниці: громади, райони, регіони [9].

19 березня 2015 р. депутати Житомирської обласної ради затвердили Стратегію розвитку Житомирської області на період до 2020 р., яка представляє область у майбутньому як промислово-аграрний регіон, що демонструє сталий економічний розвиток [11].

У 2015 р. затверджений проект концепції Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 р. [4], в якому зазначені такі проблеми, як:

- непоінформованість значної частини сільськогосподарських товаровиробників про кон’юнктуру ринків (внутрішнього та зовнішніх) та умови ведення бізнесу в галузі;

- недостатній рівень впровадження досягнень науково-технічного прогресу і поширення прогресивних технологій для практичного застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем та перспектив розвитку бібліотечно-інформаційного обслуговування агроекологічної галузі України у своїх наукових працях приділяють увагу такі автори: В. А. Вергунов [1, 5], Л. М. Татарчук [12], М. М. Гаврилюк, В. В. Дерлеменко, І. М. Криворучко [5], М. Ф. Кропивко [6], Ю. І. Лазоренко, М. Є. Литвенко, Г. С. Щиголь [7], О. О. Ісаєнко [3], Т. П. Медвідь [8] та інші. Однак, політичні та економічні зміни, що відбуваються останнім часом в Україні, змушують наукове співтовариство шукати нові шляхи розвитку бібліотечно-інформаційного обслуговування агроекологічної галузі України.

Метою статті є дослідження основних проблем та визначення нових можливостей бібліотек ВНЗ агроекологічної галузі України у сучасному інформаційному просторі в умовах реформи місцевого самоврядування щодо децентралізації влади (на прикладі Житомирського регіону).

Виклад основного матеріалу дослідження. Доцільно ввести поняття «Поширення агроекологічних знань», якого не було в бібліотечно-інформаційній терміносистемі.

Поширення агроекологічних знань – це діяльність, спрямована на передачу користувачам спеціально відібраної достовірної, науково обґрунтованої і апробованої інформації, що враховує національну та регіональну специфіку, необхідну для забезпечення ефективного виробництва й реалізації конкурентоздатної та якісної продукції з урахуванням мінімізації, пов'язаної з таким виробництвом негативного впливу на екологічний стан довкілля і здоров'я людини.

Головні завдання поширення агроекологічних знань:

- вивчення (з метою формування культури запитів) працівників агроекологічних підприємств, фермерських і присадибних господарств, студентів та аспірантів, які опановують спеціальності сільськогосподарського напрямку, – як користувачів агроекологічних знань;
- пошук необхідної користувачам інформації і групування її з представленням у найдоступнішому для сприйняття вигляді;
- створення ефективного середовища для поширення агроекологічних знань з науково-дослідницької у практичну площину;
- організація для користувачів доступу до інших галузей знань (поза межами агроекологічної галузі);
- пропаганда агроекологічних знань.

Найбільш економічно ефективним способом розповсюдження агроекологічних знань є сільськогосподарське консультування через спеціальні інформаційно-консультаційні служби.

Бібліотеки агроекологічного профілю повинні стати системотворчим елементом сільськогосподарських інформаційно-консультаційних служб.

Використання потенціалу бібліотек агроекологічного профілю як найважливішої частини сільськогосподарських інформаційно-консультаційних служб для розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні дозволить забезпечувати користувачів достовірною, науково обґрунтованою і апробованою інформацією, що враховує національну та регіональну специфіку.

Регіональна специфіка Житомирського регіону відображена в Стратегії розвитку на період до 2020 р. (далі – в Стратегії) [11]. Населення регіону обслуговує 930 бібліотек, у тому числі 796 у сільській місцевості [11, с. 48].

Програмні індикатори та показники, закладені в Стратегії, передбачають:

- розширення / створення точок доступу до мережі Інтернет у селах, селищах та малих містах (сільських та селищних радах, школах, бібліотеках, будинках культури) [11; с. 125];
- надання можливості доступу через Інтернет до унікальних для міст послуг музеїв, театрів, бібліотек, медичних центрів, університетів тощо [11; с. 141]; модернізація мережі бібліотек шляхом її інформатизації та формування єдиної електронної бібліотеки, використання ресурсу бібліотек для створення мережі розширених центрів надання культурних, освітніх та інших послуг (міні-кінотеатр, доступ до Інтернету, безплатні друковані видання, семінари та навчання тощо), поширення в сільській місцевості та малих містах надання бібліотечних послуг з використанням Інтернету [11; с. 148]; стимулювання співробітництва між навчальними закладами, науково-дослідними установами і підприємствами регіонів [11; с. 142]; удосконалення регіональної інвестиційно-інноваційної інфраструктури, зокрема створення регіональної мережі наукових, технологічних та індустріальних парків, а також системи правової, кадрової та інформаційної підтримки інноваційної діяльності; розвиток науково-інноваційного співробітництва державного та недержавного сектору науки, вищих навчальних закладів і наукових установ з реальним сектором економіки [11; с. 143].

Більшість бібліотек агроекологічного профілю Житомирщини входять в Об'єднання сільськогосподарських бібліотек. Головною

бібліотекою Об'єднання та його науково-методичним центром є Наукова бібліотека Житомирського національного агроекологічного університету (ЖНАЕУ). Наразі до територіального Об'єднання входить 10 сільськогосподарських бібліотек технікумів, коледжів, науково-дослідних установ, структура Об'єднання представлена на рис. 1.

Рис. 1. Структура Об'єднання сільськогосподарських бібліотек Житомирського регіону

Бібліотечно-інформаційне обслуговування агроекологічної галузі Житомирського регіону в умовах реформи місцевого самоврядування при децентралізації влади наразі стикається з наступними проблемами:

- недостатність бюджетів громад Житомирського регіону для повноцінного фінансування сільськогосподарських бібліотек, розташованих на її території;
- підвищення ризику закриття філіалів сільськогосподарських бібліотек за рахунок збільшення адміністративно-територіальних одиниць;
- зміна сформованих раніше систем міжбібліотечної взаємодії у зв'язку з передбачуваним закриттям філій сільськогосподарських бібліотек.

За класифікацією О. Ісаєнка, Об'єднання сільськогосподарських бібліотек Житомирщини слід розглядати як корпоративну бібліотечно-інформаційну систему, комбіновану за галузевими (агроекологічна галузь) і адміністративно-територіальними (Житомирський регіон) ознаками [3, с. 113–119].

Інтеграція електронних науково-інформаційних ресурсів агроекологічної галузі Житомирського регіону для забезпечення корпоративного бібліотечно-інформаційного обслуговування в об'єднаному бібліотечно-інформаційному просторі Житомирщини

дозволить вирішити виникаючі в умовах реформи місцевого самоврядування при децентралізації влади проблеми, а також виконати для сільськогосподарських бібліотек Житомирського регіону програмні індикатори та показники, встановлені в Стратегії.

Можна визначити наступні перспективи бібліотечно-інформаційного обслуговування агроекологічної галузі Житомирського регіону в умовах реформи місцевого самоврядування щодо децентралізації влади:

- поширення взаємодії бібліотек Об'єднання зі створення власних баз даних та організація доступу до передплачених міжнародних баз даних: Scopus – бібліографічна і реферативна база даних, яка індексує наукові видання з технічних, медичних та гуманітарних наук; EBSCO – база даних, яка включає повні тексти з сільського господарства і суміжних галузей знань; FSTA – база даних з продовольства і технологій; SciTech – база даних повнотекстових матеріалів і бібліографічних записів з технічних та прикладних наук; CAB Abstracts – база даних, яка включає бібліографічні записи і реферати на документи сільськогосподарської тематики; AGRIS – база даних з сільськогосподарських наук і технологій; AGRICOLA – база даних реферативних матеріалів із сільського господарства і суміжних галузей знань.
- поповнення зведеного електронного каталогу;
- удосконалення електронної доставки документів (ЕДД);
- формування Інституційного репозитарію (електронного архіву);
- організація корпоративного виконання бібліотечної віртуальної довідки;
- формування електронного архіву виконаних довідок;
- поширення взаємодії з іноземними сільськогосподарськими бібліотеками та їх об'єднаннями (наприклад, ІРБІС-корпорація) [2, с. 166].

Так, з грудня 2014 р. Головною бібліотекою Об'єднання спільно з Національною науковою сільськогосподарською бібліотекою НААН України, бібліотекою будівельного коледжу ЖНАЕУ та бібліотекою Житомирського агротехнічного коледжу було організовано зведений каталог як приклад реалізації функціонування ІРБІС-корпорації, який розміщено на сайті бібліотеки ЖНАЕУ в розділі «Електронний каталог».

Кооперація сільськогосподарських бібліотек у комплектуванні документами є надзвичайно важливою і фактичною основою для функціонування Об'єднання сільськогосподарських бібліотек Житомирського регіону і корпоративного використання документально-інформаційних ресурсів в умовах недостатності бюджетів громад Житомирського регіону для повноцінного фінансування

сільськогосподарських бібліотек, розташованих на її території. Так, зміни, що вносяться до Конституції України, у статті 142 дають можливість об'єднання коштів бюджетів територіальних громад для виконання спільних проектів або спільного фінансування (утримання) комунальних підприємств, організацій і установ, створення для цього відповідних органів і служб [9, с. 5].

Наразі бібліотеки Об'єднання використовують ЕДД методом одержання замовлень та доставки копій документів електронною поштою. Форма-замовлення і її зразок доступні на сайті Головної бібліотеки в розділі «Послуги та сервіси», підрозділі «Електронна доставка документів». У 2015 р. понад 250 користувачів бібліотек Об'єднання замовили документи через інтерактивну web-форму.

Інституційний репозитарій є частиною загальної електронної бібліотеки Об'єднання, складовою інтегрованої інформаційної системи агроекологічної галузі Житомирського регіону.

Основне призначення Інституційного репозитарію – накопичення, систематизація та зберігання в електронному вигляді інтелектуальних продуктів наукової спільноти, надання відкритого доступу до них засобами Інтернет-технологій, поширення цих матеріалів у середовищі світового науково-освітнього товариства. Головна бібліотека Об'єднання, як його науково-методичний центр, зареєструвала електронний архів у 5 довідниках та реєстрах репозитаріїв відкритого доступу: Directory of Open Access Repositories, Registry of Open Access Repositories, OpenAIRE, Ranking Web of Repositories. За даними Ranking Web of Repositories від Webometrics – міжнародного рейтингу репозитаріїв – у липні 2015 р. електронний архів ЖНАЕУ зайняв 36-е місце в Україні та 1692 з 2275 репозитаріїв світу. Станом на 01.11.2015 р. у репозитарії розміщено 2641 документ.

Організація корпоративного виконання бібліотечної віртуальної довідки є наступним логічним кроком діяльності Об'єднання. Беззаперечною перевагою такого сервісу як для користувачів, так і для всіх учасників бібліотечного об'єднання є формування електронного архіву виконаних довідок, який відкриває широкі можливості для швидкого і якісного виконання дистанційних запитів користувачів. На сайті Головною бібліотеки Об'єднання електронний архів виконаних довідок, який почав формуватися з травня 2015 р., включає понад 30 записів.

У 2015 р. для прискорення бібліотечно-інформаційного обслуговування було впроваджено сервіс «Живий чат», за допомогою якого користувачі бібліотек Об'єднання в інтерактивному режимі отримують відповіді у чергового бібліотекаря. Сервісом вже скористалися понад 150 користувачів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, дослідження проблематики та перспектив розвитку бібліотек ВНЗ агроекологічної галузі України у сучасному інформаційному просторі, в умовах реформи місцевого самоврядування, є актуальним питанням, вирішення якого дозволить знизити негативний вплив таких чинників: недостатній рівень фінансування сільськогосподарських бібліотек, ризик втрати інформаційних ресурсів та документів в агроекологічній галузі при злитті або закритті сільськогосподарських бібліотек під час проведення реформи. Наразі для Житомирського регіону головною частиною середовища поширення агроекологічних знань є Об'єднання сільськогосподарських бібліотек як корпоративна бібліотечно-інформаційна система, комбінована за галузевою та адміністративно-територіальною ознаками.

Список використаних джерел

1. Вергунов В. А. Інноваційна діяльність – запорука успішного розвитку вітчизняних наукових сільськогосподарських бібліотек / В. А. Вергунов // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 1. – С. 3–7.

2. Ігнатюк М. Перспективи бібліотечно-інформаційного забезпечення агроекологічної галузі зарубіжних учасників міжнародної ІРБІС-корпорації бібліотек агроекологічного профілю / М. Ігнатюк // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2014. – Вип. 40. – С. 164–170.

3. Ісаєнко О. Завдання, головні напрями та модель корпоративного бібліотечного інформаційного обслуговування / О. Ісаєнко // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2009. – Вип. 23. – С. 107–121.

4. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектора економіки України на період до 2020 року [Електронний ресурс] : проєкт. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>. – Назва з екрану. – Перевірено: 20.08.2015.

5. Концепція розвитку сільськогосподарських бібліотек України / Укр. акад. аграр. наук ; Від-ня регіон. центрів наук. забезп. АПВ, ДНСГБ ; М. М. Гаврилюк, В. А. Вергунов, В. В. Дерлеменко, І. М. Криворучко. – К. : ДНСГБ, 2005. – 4 с.

6. Кропивко М. Ф. Концептуальний підхід до розвитку мережі сільськогосподарських дорадчих служб / М. Ф. Кропивко // Теорія і практика інноваційно-консультаційної діяльності : зб. ст. міжнар. школи-семінару. – К., 2010. – С. 15–20.

7. Лазоренко Ю. І. Науково-методична робота в системі сільськогосподарських бібліотек України: сучасний стан та перспективи /

Ю. І. Лазоренко, М. Є. Литвенко, Г. С. Щиголь // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 3. – С. 22.

8. Медвідь Т. П. Розвиток сільськогосподарської науки як передумова і мотивація змістових змін робочих таблиць класифікації / Т. П. Медвідь // Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського. – 2013. – Вип. 37. – С. 71–84.

9. Постанова про включення до порядку денного другої сесії Верховної Ради України восьмого скликання законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо децентралізації влади) і про його направлення до Конституційного Суду України [Електронний ресурс] : проект. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=55967&pf35401=352145>. – Назва з екрану. – Перевірено: 20.08.2015.

10. Розвиток аграрного виробництва як передумова забезпечення продовольчої безпеки України / О. В. Собкевич, В. М. Русан, А. Д. Юрченко, В. О. Скороход ; за ред. Я. А. Жаліла. – К. : НІСД, 2011. – 39 с.

11. Стратегія розвитку Житомирської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.zt.gov.ua/images/PDFs/strategia_2020.pdf. – Назва з екрану. – Перевірено: 20.08.2015.

12. Татарчук Л. М. Електронний каталог Державної наукової сільськогосподарської бібліотеки УААН : інструкт.-метод. посіб. із створення, використання та розбудови віртуальної (цифрової) галузевої б-ки / Л. М. Татарчук ; Укр. акад. аграр. наук, ДНСГБ. – К. : ДНСГБ, 2009. – 34 с.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015.

Игнатюк М. В.

Научная библиотека

Житомирского национального агроэкологического университета

Новые возможности библиотек высших учебных заведений агроэкологической отрасли в современном информационном пространстве

Приведена оценка, описана проблематика и новые возможности библиотек вузов агроэкологической отрасли в современном информационном пространстве в условиях реформы местного самоуправления.

***Ключевые слова:** библиотечно-информационное обслуживание, агроэкологическая отрасль, децентрализация власти, Житомирский регион.*

Ignatiuk M.

Scientific Library,
Zhytomyr National Agroecological University

New possibilities of libraries of higher educational establishments of agroecological branch in the modern informative space

An estimation is given, the range of problems and new possibilities of libraries of higher educational establishments of agroecological branch in the modern informative space in the conditions of reform of local self-government are described.

***Keywords:** library-information service, agroecological branch, decentralization of power, Zhytomyr region.*

УДК 027.7:004

Кіщак Т. С.,

кандидат сільськогосподарських наук,
директор Наукової бібліотеки Національного університету
біоресурсів і природокористування України

**ЕЛЕКТРОННА БІБЛІОТЕКА –
СЕРЕДОВИЩЕ ШВИДКОГО ДОСТУПУ
ДО НАУКОВИХ ТА НАВЧАЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ**

У статті розглянуто необхідність створення електронної бібліотеки в сучасному університеті. Продемонстровано специфіку наповнення електронної бібліотеки на прикладі Наукової бібліотеки НУБіП України.

***Ключові слова:** електронна бібліотека, університет, навчальні видання, наукові видання.*

Протягом більшої частини існування людства інформація являла собою одну із основних цінностей, а бібліотеки були тим місцем, де цю інформацію можна було б віднайти.

Однак за останні два десятиліття ситуація радикально змінилася – від суспільства дефіциту інформації ми перейшли до суспільства інформаційного надлишку. І основним, для бібліотек, сьогодні є запитання: чи виживуть книгозбірні і як вони повинні змінитися, щоб бути успішними в нову цифрову епоху? [3].

Актуальність роздумів про майбутнє книги і бібліотеки не викликає сумнівів. У професійних друківаних виданнях, на конференціях і форумах, в аудиторіях вузів стало модним говорити про те, що паперова, друкована книга приречена, що через декілька років вона виявиться

пам'ятником історії, доказом «дитинства» людства, яке безповоротно втратить свої «пам'ятники», увійшовши в цифрову епоху. Звичайно, ми будемо читати, але з допомогою рідерів, планшетів, смартфонів. А бібліотеки – вже анахронізм, до них ніхто вже не хоче ходити, адже все, що необхідно, можна знайти в Інтернеті, записати, скачати, прочитати. І вкотре нам про це говорять так переконливо, що віриш: так воно і буде!

Однак ті, хто працює в бібліотеках, знають: люди не перестали ходити в бібліотеки. Ми розуміємо, що в нових умовах стрімко змінюється роль бібліотекаря. Наближається перебудова нашої професійної свідомості. Працювати так, як працювали вчора, ми не можемо, не маємо права. Але швидко перебудуватися більшість із нас неготові: якщо запитати бібліотекарів, що ви вважаєте «своєю роботою»? Вони нададуть відповідь: видавати і приймати книги [2].

Сьогодні в сучасному інформаційному суспільстві зрозуміло одне: бібліотеки повинні чітко знати своє призначення. В чому ж воно полягає для вузівських бібліотек?

Насамперед, в якісному інформаційному забезпеченні навчально-виховної та наукової діяльності вишу. Саме інформаційне обслуговування з використанням сучасних інформаційних технологій при виконанні бібліотекою властивих їй функцій зможе створити всі умови для реалізації цієї місії. Кожному зрозуміло, що контент Інтернету не існує сам по собі – його хтось наповнює. Всім відомо, що у всесвітній павутині багато неякісної та недостовірної інформації. Діяльність бібліотекаря в мережі різноманітна: вона передбачає довідково-інформаційне обслуговування, бібліографічне інформування за допомогою електронних каталогів, віртуальних виставок, створення електронних бібліотек та ін. [1].

Нині вирішення бібліотечних проблем, впровадження інноваційних форм роботи, розвиток бібліотечної галузі залежить від спеціалістів, що працюють в бібліотеках, тобто, від нас самих. При цьому бібліотекарі зобов'язані систематично займатися самовдосконаленням.

Вузівську бібліотеку часто називають інформаційним центром закладу освіти, оскільки вона дійсно займає особливе місце в університеті, та являє собою інформаційну основу науково-освітнього та виховного процесів. Розуміючи це, наукова бібліотека НУБіП України намагається оперативної реагувати на запити, вимоги та побажання користувачів, а також постійно підвищувати рівень професійної компетентності своїх працівників.

Тож у 2014 р. всі електронні видання, що надійшли до наукової бібліотеки (а це – 1407 документів) від науково-педагогічних працівників університету були розміщені в електронному каталозі наукової бібліотеки на сайті університету (<http://nubip.edu.ua/structure/library/>) та на сайті

бібліотеки (<http://library.nubip.edu.ua/>), з різними рівнями доступу згідно з авторськими договорами, укладеними із авторами цих видань.

Слід зазначити, що більшість авторів дозволили розміщення електронних видань лише з локальної мережі університету (92% від загальної кількості видань) і зовсім незначна кількість авторів (8%) погодилися на розміщення їх праць в мережі Інтернет. Таким чином, більшість електронних копій видань була доступна лише з локальної мережі бібліотеки через електронний каталог, де було створено окрему базу даних «Навчальні та наукові видання в електронному вигляді».

Однак розуміючи необхідність розширення доступу для користування електронними виданнями як для студентів, так і для співробітників університету, створено електронну бібліотеку НУБіП України на відкритому програмному забезпеченні, що доступна лише з локальної мережі університету. Наразі триває інтенсивне наповнення цієї бази даних електронними виданнями, що надійшли до бібліотеки у 2014–2015 рр.

Вцілому, електронна бібліотека НУБіП України містить повні тексти таких видань:

- авторефератів дисертацій (з 2015 р.)
- монографій
- навчальних посібників та підручників
- навчально-методичних матеріалів (методичних матеріалів до виконання лабораторних і практичних робіт, конспектів лекцій, робочих зошитів)
- цінних і рідкісних видань з фонду наукової бібліотеки НУБіП України.

Звісно, хотілося б, щоб такі електронні бібліотеки були доступні не лише через локальну мережу університету, але й через мережу Інтернет, тож ми сподіваємося, що з часом науково-педагогічні працівники нашого ВНЗ все таки погодяться на розміщення їх творів таким чином.

Список використаних джерел

1. Свергунова Н. М. Библиотеки: устойчивое развитие или тенденция к вымиранию? / Н. М. Свергунова // Научные и технические библиотеки. – 2014. – № 4. – С. 81–86.

2. Сукиасян Э. Р. Размышления о будущем книги и библиотеки / Э. Р. Сукиасян // Научные и технические библиотеки. – 2014. – № 4. – С. 77–80.

3. Steve Coffman. So Now What?: The Future for Librarians / Steve Coffman // Online Searcher: Information Discovery, Technology, Strategies. – 2013 – January-February. – P. 41.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Кищак Т. С.

Научная библиотека

Национального университета

биоресурсов и природопользования Украины

Електронна бібліотека – среда быстрого доступа к научным и учебным материалам

В статье рассмотрена необходимость создания электронной библиотеки в современном университете. Продемонстрирована специфика наполнения электронной библиотеки на примере Научной библиотеки НУБиП Украины.

Ключевые слова: электронная библиотека, университет, учебные издания, научные издания.

Kyshchak T.

Scientific Library,

National University of Bioresources and

Natural Resources Use of Ukraine

E-library is an environment of fast access to scientific and educational materials

In the article the necessity of creating e-library for a modern university is considered. The specific of filling e-library is shown at the example of Scientific Library of National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine.

Keywords: e-library, university, educational editions, scientific editions.

УДК 001.92:004.77

Комликова Г. І.,

кандидат історичних наук, директор Наукової бібліотеки

Сумського національного аграрного університету

**ЕЛЕКТРОННИЙ АРХІВ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ
СУМСЬКОГО НАУ ЯК ЗАСІБ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ
ПУБЛІКАЦІЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ НАУКОВОЇ СПІЛЬНОТИ**

Розглянуто досвід створення ресурсу відкритого доступу наукового та освітнього спрямування – електронного репозиторію Сумського національного аграрного університету, його роль у поширенні наукових доробків вчених СНАУ.

Ключові слова: *електронні ресурси, архів відкритого доступу, сучасні інформаційні технології, бібліотека ВНЗ.*

Стрімкий розвиток сучасних інформаційних технологій зробив можливим вільний доступ до інформації. Тенденція до зростання ступеня відкритості інформаційних ресурсів, що спостерігається від початку 2000-х рр., особливо цінною є для науковців. Для здійснення повноцінної наукової діяльності сьогодні зобов'язує вченого бути присутнім у web-середовищі, і це не стільки біографічна інформація, скільки доступність повних текстів, що розкривають результати наукових досліджень. До того ж, у сучасному світі вже неможливо обійтися лише традиційними формами оприлюднення наукових здобутків.

Загальноцивілізаційні тенденції переходу до відкритого інформаційного суспільства визначальним чином вплинули і на діяльність сучасних бібліотек. Враховуючи те, що книгозбірні завжди грали роль свого роду інтелектуального посередника між людиною та інформацією, однією з функцій сучасної бібліотеки ВНЗ стає створення та наповнення електронних архівів відкритого доступу до наукової інформації, що підтримують сьогодні майже всі вищі навчальні заклади.

Електронні архіви (репозиторії) призначені для накопичення, збереження та забезпечення довготривалого й надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в університеті. Сумський національний аграрний університет долучився до міжнародного руху відкритого доступу до наукових знань, що передбачає формування електронного репозитарію, у 2012 р.

Від самого початку ця відповідальна справа була доручена науковій бібліотеці, адже саме бібліотеки вишів багато років були збирачами інформації про творчі доробки науковців своєї установи. Ще донедавна у нашій книгозбірні це була «Картотека праць ВНЗ та опублікованих робіт його співробітників», згодом – база даних праць університету, де відображалася бібліографічна інформація про наукові розробки вчених за багато років. А якщо у бібліотеці був ще й оригінал друкованого твору (а згодом – хоча б його електронний аналог), – читачі мали змогу з ним працювати. Однак наразі, коли шанси отримати бібліотекою оригінали журналів і збірників, особливо якщо вони видані за кордоном, дуже мізерні, та й перелік передплатних періодичних видань досить обмежений, можливості користувачів ознайомитися з результатами наукових досліджень університету суттєво скоротилися. Нині лише електронний репозиторій може стати тим архівом, що може забезпечити не тільки довготривале зберігання, а й вільний доступ до наукових публікацій університету.

Забезпечення вільного доступу до інформації постає пріоритетним напрямком ще й у зв'язку з реформуванням вищої освіти. Ці зміни зумовлюють зростання вимог до інформаційного забезпечення освітніх закладів як важливого інструменту навчально-педагогічної, наукової та пізнавальної діяльності ВНЗ, до формування інформаційного поля користувачів освітнянської галузі.

Отже, оскільки формування й розвиток електронних архівів нерозривно пов'язане з процесом переміщення навчально-наукової діяльності у віртуальний світ, електронний репозиторій Сумського НАУ створювався з метою:

- збереження та надання вільного доступу до наукової інформації, досліджень університету українській та світовій науковій спільноті;
- збору публікацій кожного вченого в єдиному профілі, що сприяє підвищенню цитування статей, а, відповідно, й рейтингу самих вчених і університету в цілому;
- підвищення web-присутності університету в глобальних наукових комунікаціях;
- сприяння розвитку науки та освіти в Україні й світі.

Як і всі інші ВНЗ, що долучилися до цього виду діяльності, ми не чекаємо швидкої користі від наявності вільного доступу до результатів наукових досліджень наших вчених. Однак, з досвіду інших університетів, що розпочали цю роботу раніше, знаємо, що для науковця це вигідно, оскільки автор отримує не тільки постійне та тривале зберігання, представлення й просування досліджень, а й підвищення рівня цитованості праць та збереження авторських прав (сам факт публікації статті в репозиторії є своєрідною заявкою на авторські права). За автором зберігається право на контроль над своєю роботою і право на посилання та цитування. Впевнені, що згодом також буде певна користь і для всього університету. І це не тільки підтримка наукової діяльності, розповсюдження та зростання доступу до досліджень, створених підрозділами, співробітниками та студентами університету, а й підвищення якості наукової комунікації та рейтингу й суспільного значення університету.

Робота над створенням електронного архіву Сумського НАУ розпочалася з вивчення досвіду інших університетів, а вирішальним фактором вибору програмного забезпечення стало те, що переважна більшість з них працює на платформі DSpace (Массачусетський інститут технологій).

На загальні принципи розміщення матеріалів в репозиторії також вплинув досвід інших ВНЗ. Тому в архіві публікуються роботи, якщо вони носять науковий, освітній чи дослідницький характер, а також

результати досліджень, виконаних співробітниками в межах планів університету, його лабораторіях та фінансовані державою. Студенти також можуть розміщати роботи за рекомендаціями наукового керівника.

Наразі електронний репозиторій Сумського НАУ містить такі види документів:

- повні електронні версії статей Вісника Сумського НАУ (6 серій);
- підручники, навчальні посібники, монографії науково-педагогічних працівників університету;
- електронні версії авторефератів дисертацій, представлених до захисту;
- електронні версії поданих тез доповідей на конференціях;
- ановані підсумкові звіти за завершеними науково-дослідницькими держбюджетними темами;
- патенти та авторські свідоцтва;
- магістерські роботи, представлені до захисту;
- бібліографічні, біобібліографічні покажчики, звіти про роботу наукової бібліотеки;
- інші матеріали про роботу структурних підрозділів університету.

Для споживачів інформації, якими є не тільки студенти й співробітники університету, а й науковці та колеги з інших закладів освіти й науки, громадські організації, теж є певна користь від електронного репозиторію – це безкоштовний онлайнвий доступ до наукової літератури, що може використовуватися для досліджень та навчання.

Подальшим етапом роботи над електронним репозиторієм Сумського НАУ є діяльність щодо його наповнення та активна пропаганда серед науковців університету.

На жаль, досі деякі науково-педагогічні працівники нашого університету не усвідомили переваг представлення власних розробок і результатів наукової діяльності у відкритому доступі та з обережністю ставляться до цього ресурсу. Досвід набуття репозиторіями інших ВНЗ популярності завдяки максимальній відкритості та доступності представлених наукових робіт досі не став для науковців нашого університету тим показником, до якого варто прагнути. Нині електронний репозиторій СНАУ містить усього 2807 електронних документів, що, до того ж, мають обмежену функціональність. Тому досі актуально залишається робота з популяризації ідеї відкритого доступу серед науковців Сумського НАУ.

Та, незважаючи на це, популярність нашого репозитарію серед віртуальної спільноти поступово зростає: за даними Webometrics репозиторій у 2015 р. зайняв 30 місце у рейтингу серед вітчизняних електронних архівів.

Таким чином, електронний репозиторій Сумського національного аграрного університету функціонує не лише як архів для довгострокового зберігання цифрових матеріалів, а й є інструментом надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, а також демонструє наукову, соціальну та економічну значимість дослідницьких робіт і, таким чином, сприяє підвищенню рейтингу самих вчених й університету в цілому.

Список використаних джерел

1. Ахметова Н. Р. Інформаційний простір бібліотек ВНЗ. Інституційні репозитарії – як вимога часу / Н. Р. Ахметова // Сучасна бібліотека у науково-освітньому просторі ВНЗ: інформаційні ресурси, технології, проекти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 21–23 жовт. 2014 .

2. Левченко Н. П. Вплив інституційного репозитарію на рейтинг вищого навчального закладу / Н. П. Левченко // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 16–19 черв. 2015 р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 172–177.

3. Пархомчук Т. В. Доступ к полнотекстовым трудам ВУЗа: электронный каталог или репозитарий открытого доступа? / Т. В. Пархомчук // Бібліотеки та інформаційні ресурси у сучасному світі науки, освіти та культури : матеріали наук.-практ. конф., 7–10 жовт. 2013 р. – Севастополь : Купол, 2013. – С. 86–88.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Комликова Г. И.

Научная библиотека

Сумского национального аграрного университета

Электронный архив открытого доступа Сумского НАУ как средство популяризации публикаций университетского научного сообщества

Рассмотрен опыт создания ресурса открытого доступа научного и образовательного направления – электронного репозитория Сумского национального аграрного университета, его роль в распространении научных работ ученых СНАУ.

***Ключевые слова:** электронные ресурсы, архив открытого доступа, современные информационные технологии, библиотека ВУЗа.*

Komlykova H.

Scientific Library,

Sumy National Agrarian University

Electronic archives of open access of Sumy NAU as means of popularization of publications of university scientific association

Experience of creating resource of open access of scientific and educational directing – electronic archives of Sumy National Agrarian University, his role in spreading of scientific works of scientists of SNAU are considered.

Keywords: *electronic resources, archives of open access, modern information technologies, library of higher educational establishment.*

УДК 027.7 : 021.6

Ренькас Б. М.,

кандидат педагогічних наук, директор бібліотеки
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ПОСЛУГИ ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ БІБЛІОТЕКИ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглянуто проблему інтеграції новітніх інформаційних послуг у систему роботи бібліотеки вищого навчального закладу. Розкрито окремі аспекти використання бібліотечного маркетингу. Представлено форми новітніх інформаційних послуг у бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Ключові слова: *Житомирський державний університет імені Івана Франка, бібліотека, інформаційні послуги, бібліотечний маркетинг.*

Постановка проблеми. Відповідно до потреб часу і користувачів, бібліотеки вищих навчальних закладів набувають нових рис та ознак. Поряд з традиційними формами і методами роботи з користувачами, у бібліотеках протягом останніх років широко почали використовуватися інформаційні послуги на основі нових, у тому числі і бібліотечних, технологій, пов'язаних з використанням систем автоматизації бібліотек, комп'ютерної техніки, можливостей Інтернету.

Наразі, коли інформаційні технології становлять суттєву конкуренцію друкованим виданням, виникає проблема взаємодії традиційної книги і засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Постають питання щодо використання тієї чи іншої форми реалізації інформації, розповсюдження її в освітньому полі вищої школи, впливу на навчально-виховний та науково-дослідний процеси, а також щодо статусу інформаційного ресурсу – друковане видання чи електронна версія [1, с.155–156].

Важливою проблемою управління бібліотекою є необхідність своєчасного реагування на нові інформаційні запити користувачів, поєднання шляхом інтеграції традиційних та новітніх інформаційних послуг, визначення долі кожної з них в обслуговуванні користувачів.

Важливим механізмом впливу на задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки вищого навчального закладу є їх аналіз методами, які пропонує маркетинг. Маркетинг розглядається як головний засіб впливу на користувача [3, с.18].

Метою статті є аналіз бібліотечного маркетингу як механізму впровадження новітніх інформаційних послуг у систему роботи бібліотеки вищого навчального закладу на прикладі бібліотеки Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Інтеграція новітніх інформаційних послуг у систему роботи бібліотеки вищого навчального закладу є процесом, обумовленим зовнішніми чинниками впливу та внутрішніми умовами діяльності. На часі – пошук технологій, у тому числі і управлінських, які б сприяли інтенсифікації таких процесів.

На цій підставі актуальним є звернення до бібліотечного маркетингу як технології управління, зорієнтованої на максимальне задоволення потреб реальних й потенційних користувачів послугами та інтелектуальною продукцією бібліотеки [2].

Вся діяльність бібліотек спрямована на задоволення потреб користувачів. Серед потреб, які зумовлюють звернення користувача до бібліотеки, найголовнішими визначають інформаційні потреби. На їх задоволення спрямований весь комплекс інформаційних послуг, які поділяються на традиційні та новітні форми і методи обслуговування.

Серед функцій бібліотечного маркетингу виділяємо найважливіші для інтеграції новітніх інформаційних послуг: аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища; планування та організація діяльності.

Проведення аналізу зовнішнього середовища бібліотеки забезпечує надійною та достовірною інформацією про ринок новітніх інформаційних послуг, його зміни, дозволяє визначити стан готовності бібліотеки відповідно сучасним вимогам у задоволенні потреб користувачів. Методами стають опитування, спостереження, тестування нової послуги, експеримент тощо.

Аналіз внутрішнього середовища бібліотеки Житомирського державного університету імені Івана Франка дає підстави виокремити її сильні та слабкі сторони. До них відносимо:

- наявність різногалузевого фонду, який налічує понад 471 тис. одиниць зберігання, поповнення якого відбувається як книгами, так і періодичними виданнями. На часі – орієнтоване поповнення фонду за безпосередньої участі кафедр університету;

- зростання кількості періодичних видань до 147/34 продиктувало необхідність виділення залу періодичних видань, надання вільного доступу до фонду періодичних видань у читальному залі навчально-лабораторного корпусу № 4; створення електронної бази даних архіву періодичних видань як поточного року, так і за весь період зберігання, а це – з 1946 року. Наразі цю інформацію можна також отримати із сайту бібліотеки;
- нині у бібліотеці діє система автоматизації бібліотеки (САБ) «ІРБІС», у 2012 р. було придбано автоматизоване робоче місце (АРМ) «Web-ІРБІС», що надало системі завершеного вигляду і розширило можливості як бібліотекарів, так і користувачів. На часі – активна пропаганда у студентському та викладацькому середовищі можливостей використання даної системи у навчально-виховному та науково-дослідних процесах;
- створено електронний читальний зал у навчально-лабораторному корпусі № 4, у якому розміщено 19 одиниць комп'ютерної техніки з доступом до мережі Інтернет, а відтак, до зовнішніх інформаційних ресурсів. На часі – підбір рекомендованих інформаційних ресурсів, вивчення можливості їх передплати тощо;
- поряд з традиційними каталогами і картотеками у бібліотеці створено електронний каталог, який забезпечує одночасний багатоаспектний оперативний пошук та дає принципово нові можливості пошуку порівняно з традиційними бібліотечними каталогами. Електронний каталог бібліотеки містить близько 70000 записів, введено фонд бібліотеки з різних галузей знань, починаючи з 1996 року, по сьогодні. З кінця 2012 року вхід в електронний каталог бібліотеки можливий з комп'ютерів поза межами локальної мережі завдяки встановленню АРМ «Web-ІРБІС». Нагальною стає потреба введення в електронний каталог всього фонду бібліотеки;
- поряд з формуванням електронного каталогу бібліотека створює електронні бази даних за певною тематикою, їх структура різноманітна і відповідає різним інформаційним потребам наших користувачів. Це бази даних дисертацій, нових надходжень, аналітичних статей, періодичних видань, букіністичних видань та ін. Всі вони представлені на сторінці бібліотеки на сайті університету. На часі – розміщення повнотекстових баз даних літературних джерел з різних галузей знань;
- відбувається якісне опрацювання фонду, створення вторинної інформації, до неї відноситься значна кількість різного роду інформаційних списків літературних джерел за різною тематикою

та галузями знань, бібліографічні та інші покажчики. Всього їх понад 70 назв. Всі вони представлені на сторінці бібліотеки на сайті університету. Потребує удосконалення систематизація цих ресурсів, їх презентація у середовищі користувачів;

- створена сторінка бібліотеки на сайті університету, яка презентує близько 30 віртуальних колекцій книг з фонду, різноманітні презентації книг, звіти про виставки до знаменних і пам'ятних дат, а також висвітлено бібліотечні плани, звіти, події тощо. Сторінка максимально відображає діяльність бібліотеки і дозволяє користувачам долучитися до використання і замовлення такого роду інформаційних послуг згідно з планом культурно-просвітницьких заходів;
- впроваджено послугу із замовлення літератури через онлайн-замовлення;
- здійснено віртуалізацію надання послуги з визначення УДК;
- віртуальна довідкова служба бібліотеки розкриває інформаційні можливості бібліотеки шляхом підбору літератури на замовлену тему;
- створена і діє системи культурно-просвітницької роботи, яка є традиційною формою роботи для бібліотеки, новим у діяльності бібліотеки є її представлення на сайті у вигляді плану і звітів щодо виконання. Відтак, актуальним стає більш активне використання такої інформаційної послуги у межах виховного процесу університету;
- бібліотека надає організований доступ до зовнішнього інформаційного ресурсу, яким є Український національний лінгвістичний корпус (УНЛК). Здійснюється збір інформації про зовнішні інформаційні ресурси, яких потребують кафедри задля використання у навчально-виховному, науково-дослідних процесах університету;
- бібліотека бере участь у заходах Експериментально-тематичного центру навчальної та науково-дослідницької діяльності, який діє на базі бібліотеки. До складу Центру входить 5 співробітників бібліотеки, що значно активізує їх професійне зростання. Всього таких заходів було проведено з жовтня 2012 року – 6. Вимогою і потребою часу стає участь і проведення на базі бібліотеки методичних семінарів, бібліотечних студій, круглих столів для вузівських бібліотек міського і регіонального рівнів, у тому числі і віртуального характеру;
- бібліотека власними силами здійснює методичну підтримку функціонування системи САБ «ІРБІС». З метою удосконалення та уніфікації бібліографічного опису розроблено та видано у

видавництві «ОЛДІ-плюс» методичні рекомендації для роботи в АРМ «Каталогізатор», отримані схвальні відгуки та апробація їх, яка відбувалася у ході проведення практичних занять для студентів коледжу культури і мистецтв ім. Івана Огієнка;

- бібліотека здійснює активну пропаганду інформаційних послуг в університетському та міському середовищі шляхом проведення різноманітних заходів: бібліотечних занять, практичних занять з основ наукових досліджень, відвідувань кафедр, проведення екскурсій, організації художніх виставок, тематичних вечорів у гуртожитках університету, Днів кафедр, дипломника, фахівця, участі у методичному ярмарку, семінарах з УНЛК, оглядах літератури для студентів на замовлення викладачів, Буккросінг для студентів, які проживають у гуртожитках, щорічне проведення Свята книги, висвітлення діяльності на сторінках газети «Універсум», проведення конференції, бібліотечного семінару тощо.

Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що наразі бібліотека Житомирського державного університету імені Івана Франка розглядається як університетський інформаційний ресурс, який формується внаслідок інтеграції традиційних та новітніх послуг, має значні перспективи розвитку.

Разом з тим, оскільки інформаційні технології розділили бібліотеку на дві системи: одна друкована, інша – електронна, то основним та першочерговим завданням стає:

1) реагування на нові інформаційні потреби читацького контингенту університету:

- створення внутрішньої бази даних вторинної інформації з орієнтацією на фонд бібліотеки університету на замовлення кафедр, викладачів;
- пошук зовнішніх інформаційних ресурсів з різних галузей знань шляхом участі у проєктах кафедр, інститутів та факультетів, налагодження міжбібліотечних зв'язків з міжнародними і регіональними партнерами університету тощо;

2) активна зміна методів і форм інформаційно-бібліотечного обслуговування та діяльності бібліотеки:

- створення програми бібліотечних маркетингових заходів;

3) налагодження системи інформаційних зв'язків між бібліотекою – студентами – викладачами – кафедрами – інститутами (факультетами):

- створення системи оповіщення про новітні інформаційні послуги.

Список використаних джерел

1. Білоус В. С. Гармонізація традиційних та новітніх інформаційних ресурсів – перспектива розвитку бібліотеки вищого навчального закладу / В. С. Білоус // Наукові праці Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. – 2012. – Вип. 3 : Науково-методичні та організаційні засади інформаційно-аналітичного забезпечення педагогічної науки, освіти і практики України: стан та перспективи. – С. 155–156.

2. Маркетингове планування роботи бібліотеки навчального закладу [Електронний ресурс] : матеріали до проведення школи майстерності бібліотечного працівника. Заняття № 3 / уклад. Т. М. Панченко, В. М. Короткевич. – Славутич, 2007. – Режим доступу : www.sasl.atua/Marketplaninglib.doc/. – Назва з екрана. – Перевірено: 12.11.2015.

3. Хімич Я. О. Інноваційні зміни в бібліотеці на основі проектного, кадрового менеджменту та ініціативної діяльності бібліотек : посіб. для бібліотекарів за програм. підвищ. кваліфікації / Я. О. Хімич ; Укр. бібл. асоц., НАКККиМ, Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. – К. : Самміт-книга, 2012. – 24 с.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Ренькас Б. М.

Библиотека

Житомирского государственного университета имени Ивана Франко

Новейшие информационные услуги как перспектива развития библиотеки высшего учебного заведения

В статье рассмотрена проблема интеграции новейших информационных услуг в систему работы библиотеки высшего учебного заведения. Раскрыты отдельные аспекты использования библиотечного маркетинга. Представлены формы новейших информационных услуг в библиотеке Житомирского государственного университета имени Ивана Франко.

***Ключевые слова:** Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, библиотека, информационные услуги, библиотечный маркетинг.*

Renkas B.

Library,

Zhytomyr Ivan Franko State University

Newest information services as perspective of development of library of higher educational establishment

In the article the problem of integration of the newest information services in the system of work of library of higher educational establishment is considered. The separate aspects of the use of library marketing are exposed. The forms of the newest information services in the library of Ivan Franko State University of Zhytomyr are presented.

Keywords: *Ivan Franko State University of Zhytomyr, library, information services, library marketing.*

УДК 025.5:63-057.4

Муравицкая Р. А.,

заведующая научно-библиографическим отделом обслуживания удаленных пользователей

Белорусской сельскохозяйственной библиотеки им. И. С. Лупиновича Национальной академии наук Беларуси

Аксютю Е. В.,

научный сотрудник научно-библиографического отдела обслуживания удаленных пользователей Белорусской сельскохозяйственной библиотеки им. И. С. Лупиновича Национальной академии наук Беларуси

ИНФОРМАЦИОННО-БИБЛИОГРАФИЧЕСКОЕ ОБСЛУЖИВАНИЕ УЧЕНЫХ-АГРАРИЕВ И СПЕЦИАЛИСТОВ АПК В БЕЛАРУСИ: НОВЫЕ ФОРМЫ И МЕТОДЫ РАБОТЫ В БЕЛОРУССКОЙ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ БИБЛИОТЕКЕ

Рассмотрены вопросы информационно-библиографического обслуживания пользователей в удаленном режиме. Особое внимание уделено оперативному информированию пользователей о национальных и мировых достижениях, разработках, исследованиях и внедрениях в области аграрных наук. Раскрыты новые технологии, применяемые в обслуживании удаленных пользователей библиотеки, с использованием современных интернет-сервисов. Описаны хорошо налаженные партнерские связи с другими библиотеками и информационными центрами.

Ключевые слова: *информационно-библиографическое обслуживание, удаленный пользователь, тематический запрос, библиографическая информация, база данных, on-line-сервис, запрос на доставку полного текста документа.*

Выполняя миссию обеспечения транснационального доступа к мировым информационным ресурсам по вопросам агропромышленного

комплекса, организации высокопрофессионального информационного обслуживания пользователей библиотеки, Белорусская сельскохозяйственная библиотека им. И. С. Лупиновича Национальной академии наук Беларуси особое внимание уделяет информационно-библиографическому обслуживанию пользователей в удаленном режиме. Такая форма обслуживания имеет ряд преимуществ. Во-первых, пользователи могут получать интересующую их информацию, не посещая библиотеки. Во-вторых, отправлять запросы на доставку полных текстов документов в любое время суток, в любой день недели и из любой точки планеты. В-третьих, получать полные тексты документов с облачного сервиса Яндекс.Диск, предназначенного для онлайн-хранения и передачи файлов в интернете.

В БелСХБ приоритетным направлением информационно-библиографического обслуживания пользователей в удаленном режиме является их оперативное информирование о национальных и мировых достижениях, разработках, исследованиях и внедрениях в области аграрных наук. Ежегодно Белорусская сельскохозяйственная библиотека в постоянно действующем режиме осуществляет информационное обеспечение в среднем 35 организаций, в которых около 650 человек получают информацию по более чем 1,9 тысяч тематическим запросам. На основании проведенного маркетингового исследования аграрного рынка пользователей БелСХБ выделяет несколько сегментов: управление, производство, наука, образование и прочие организации, связанные с АПК. Среди 35 организаций к сегменту управление относится Отделение аграрных наук Национальной академии наук Беларуси, в котором на обслуживании состоит 5 человек (10 тем), к сегменту наука – 26 организаций, в которых на обслуживании состоит 420 человек (1450 тем) и к сегменту образование – 8 организаций, в которых на обслуживании состоит 225 человек (440 тем).

Все 35 организаций закреплены за сотрудниками научно-библиографического отдела обслуживания удаленных пользователей. В начале года каждый сотрудник отдела посещает закрепленные за ним организации с целью постановки на индивидуальное обслуживание работников этой организации, занимающихся научной, учебной или практической деятельностью. В процессе беседы библиотекаря / библиографа с пользователем уточняются его персональные данные (ФИО, занимаемая должность, контактный телефон, адрес электронной почты) и темы, над которыми он планирует работать в текущем году. Для привлечения новых пользователей сотрудники научно-библиографического отдела обслуживания удаленных пользователей в течение года проводят презентации своих информационных ресурсов и услуг в организациях АПК и смежных отраслей.

Удаленные пользователи, поставленные на индивидуальное обслуживание, в течение года регулярно получают библиографическую информацию из ресурсов, которыми располагает библиотека. Информация из одних баз данных ежемесячно, а из других ежеквартально передается пользователям в виде библиографических списков. Как было сказано выше, ежегодное количество тематических запросов в БелСХБ составляет порядка 1,9 тысяч. Основным источником поиска и подбора информации для обслуживания пользователей являются базы данных собственной генерации и приобретаемые электронные информационные ресурсы по вопросам сельского и лесного хозяйства, питания, пищевой промышленности, природным ресурсам и экологии.

К БД собственной генерации относится электронный каталог Белорусской сельскохозяйственной библиотеки. Электронный каталог ведется в системе автоматизации библиотек ИРБИС 64. В 2012 году библиотека приступила к освоению подсистемы избирательного распространения информации в АРМе «Книговыдача» на базе ЭК БелСХБ. Подсистема ИРИ позволяет сохранять постоянные запросы пользователя и его электронный адрес. Ежемесячно информация, согласно запросам пользователя, автоматически отбирается из электронного каталога БелСХБ и поступает на электронный адрес пользователя в виде библиографического списка литературы. Ежегодно через подсистему ИРИ на базе ЭК БелСХБ обслуживается около 120 пользователей.

Мировой поток публикаций по сельскому хозяйству, продовольствию и смежным отраслям широко представлен в приобретаемых Белорусской сельскохозяйственной библиотекой зарубежных информационных ресурсах. Поиск русскоязычной информации ведется в БД: AGROS, ВИНТИ РАН on-line, Научная электронная библиотека eLIBRARY.RU, Электронная библиотека диссертаций Российской государственной библиотеки. Англоязычная информация отбирается из отраслевых международных БД: CAB Abstracts, Agricola, FSTA, Academic Search Complete и других через поисковую платформу EBSCOhost 2.0. Система позволяет создавать оповещения, которые пользователь получает по электронной почте с определенной периодичностью в виде библиографического списка новинок.

Получив библиографическую информацию из разных источников, пользователь изучает ее, отмечает заинтересовавшие его записи и направляет запросы на доставку полных текстов документов сотруднику БелСХБ, который обслуживает его организацию. В 2014 году в БелСХБ поступило 14 393 запроса. Из них от пользователей, которые находятся на индивидуальном обслуживании, 13 847 запросов, что составляет 96% от всех запросов, поступивших за этот период. Запросы на доставку полных

текстов документов пользователь отправляет по электронной почте, оформляет в разделе Электронная доставка документов или заполняет Форму заказа документа при самостоятельном поиске в системе EBSCO Discovery Service на сайте библиотеки.

С целью повышения эффективности обслуживания удаленных пользователей библиотека постоянно совершенствует свои технологии, используя облачные сервисы. Так с 2012 года работа с запросами на доставку полных текстов документов ведется с использованием on-line-сервиса Evernote. Evernote – это веб-сервис и набор программного обеспечения для создания и хранения заметок. Заметки можно сортировать по блокнотам, присваивать им метки, редактировать и экспортировать.

В Белорусской сельскохозяйственной библиотеке все запросы на доставку документов, поступившие в электронном виде, размещаются в блокнотах Evernote, имеющих древовидную структуру – основные и дополнительные блокноты. Основные блокноты распределяют запросы по году поступления, а дополнительные – по номеру читательского билета пользователя, присвоенному сотрудником библиотеки. После синхронизации запросы становятся поисковыми по любому слову из библиографического описания или сделанной библиотекарем / библиографом пометке. Evernote позволяет присваивать каждому запросу дополнительные метки, благодаря которым пользователь всегда может получить информацию о том, на какой стадии выполнения находится его запрос.

Использование облачного сервиса Evernote позволило избавиться от ведения различного вида ручных картотек, а самое главное, избежать повторного выполнения запросов, поступавших ранее от других пользователей.

Запросы на доставку полных текстов документов, прошедшие проверку и не найденные в Evernote, разыскиваются в каталогах БелСХБ, доступных библиотеке БД с использованием поисковой платформы Full Text Finder и интернете.

При наличии документа в ЭК или имидж-каталоге БелСХБ формируется заказ на выдачу этого документа в автоматизированном режиме. Документ доставляется пользователю в виде оригинала либо копий фрагментов. В 2014 году около тысячи документов из фонда БелСХБ было доставлено пользователям по межбиблиотечному абонементу в виде оригиналов или ксерокопий фрагментов, и около 7 тысяч запросов библиотека выполнила путем сканирования фрагментов документов и предоставила пользователю в виде электронной копии.

В сервисе Full Text Finder поиск документов осуществляется по названию периодического, продолжающегося или книжного издания,

информация о которых представлена в алфавитном порядке. С помощью данной поисковой платформы можно переходить из одной БД в другую, не производя поиск в каждом ресурсе отдельно. Многоаспектные возможности поиска позволяют быстро найти нужные документы и по возможности получить доступ к полному тексту в электронном виде. В 2014 году БелСХБ выполнила около 2 тысяч запросов на доставку документов с использованием сервиса Full Text Finder.

В случае отсутствия запрашиваемого документа в on-line-сервисе Evernote, каталогах БелСХБ, базах данных сервиса Full Text Finder и интернете поиск ведется в других библиотеках и информационных центрах не только Республики Беларусь, но и более чем 50 стран мира. В 2014 году около 2,5 тысяч документов по запросам пользователей БелСХБ получила в виде электронных файлов из других информационных центров. Право на доставку документов по вопросам сельского хозяйства и смежным отраслям из международных информационных центров библиотека получила в 1995 году, благодаря вступлению во всемирную сеть сельскохозяйственных библиотек AGLINET. За весь период участия в проекте AGLINET Белорусская сельскохозяйственная библиотека наладила партнерские связи с более чем 40 библиотеками и информационными центрами, что позволило белорусским ученым получать необходимые информационные ресурсы практически из любой страны мира. Наиболее тесные партнерские связи в AGLINET БелСХБ наладила с Центральной научной сельскохозяйственной библиотекой. За годы участия БелСХБ в AGLINET из этой библиотеки было получено более 40% от всех поступивших из-за рубежа документов. Также нельзя не отметить такого партнера как Национальная сельскохозяйственная библиотека США, с которой БелСХБ плодотворно сотрудничает на протяжении 20 лет. За два десятилетия Белорусская сельскохозяйственная библиотека получила для белорусских ученых около 5 тысяч документов от этого участника.

Процент выполнения запросов ежегодно колеблется от 95% до 98%. Основная причина невозможности предоставления пользователю полного текста документа с использованием всех ресурсов БелСХБ и партнерских связей с другими библиотеками и информационными центрами – перенаправление запросов на документы-оригиналы в другие библиотеки Республики Беларусь или отказы на запросы, направленные по месту издания в библиотеки ближнего и дальнего зарубежья.

Возникает вопрос, сколько же перечисленные выше услуги стоят пользователям библиотеки?

«Электронная доставка документа по вопросам сельского хозяйства и смежным отраслям» в БелСХБ является платной услугой. Но если организация заключила с библиотекой договор на другую услугу –

«Информационное обеспечение научно-исследовательских работ текущей и ретроспективной информацией по вопросам сельского хозяйства и смежным отраслям по постоянно действующим запросам», то услуга «Электронная доставка документа...» для пользователей этой организации будет бесплатной. Это дает возможность ученым, преподавателям, аспирантам, студентам-дипломникам передавать в БелСХБ неограниченное количество запросов на доставку документов и при этом получать неограниченное количество полных текстов. Услуга «Копирование информации из коллекции библиотеки» в БелСХБ, как и в других библиотеках, – платная. Но если пользователь сам сканирует статью или иной малообъемный документ в стенах библиотеки, то он делает это совершенно бесплатно.

Высокие показатели числа удаленных пользователей, тематических запросов и запросов на доставку полных текстов документов позволяют говорить об успешной деятельности Белорусской сельскохозяйственной библиотеки, рациональном использовании ресурсов, качественном информационном обслуживании, профессионализме сотрудников, хорошо налаженных партнерских связях с другими библиотеками и информационными центрами. В современном мире технологии меняются весьма быстро и стремительно, но несмотря ни на что, БелСХБ всегда активно использует их в своей деятельности, стремясь соответствовать своему девизу «Информация без границ!».

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Муравицька Р. А., Аксюто К. В.

Білоруська сільськогосподарська бібліотека ім. І. С. Лупиновича
Національної академії наук Білорусі

Інформаційно-бібліографічне обслуговування вчених-аграріїв і фахівців АПК у Білорусі: нові форми і методи роботи в Білоруській сільськогосподарській бібліотеці

Розглянуто питання інформаційно-бібліографічного обслуговування користувачів у віддаленому режимі. Особливу увагу зосереджено на оперативному інформуванні користувачів про національні та світові досягнення, розробки, дослідження і впровадження в галузі аграрних наук. Розкрито нові технології, що застосовуються в обслуговуванні віддалених користувачів бібліотеки, з використанням сучасних інтернет-сервісів. Описано добре налагоджені партнерські зв'язки з іншими бібліотеками та інформаційними центрами.

***Ключові слова:** інформаційно-бібліографічне обслуговування, віддалений користувач, тематичний запит, бібліографічна інформація, база даних, on-line-сервіс, запит на доставку повного тексту документа.*

Muravitskaya R., Aksiuta K.

I. S. Lupinovich Belarus Agricultural Library of the National Academy of Sciences of Belarus

Information and bibliographic services for agricultural scientists and specialists in Belarus: new forms and methods of work in Belarus Agricultural Library

The problems of information-bibliographic services for remote users are considered. Particular attention is paid to promptly informing users about national and international achievements, developments, research and implementation in the field of agricultural sciences. The new technologies for remote users, using advanced Internet services, are revealed. The well-established partnerships with other libraries and information centers are described.

***Keywords:** information and bibliographic services, remote users, thematic requests, bibliographic information, database, on-line-services, requests for delivery of the full text of documents.*

УДК 024:027.6

Кирилюк А. Г.,

заступник директора обласної бібліотеки
для юнацтва Житомирської обласної ради

**ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ З ЮНАЦЬКОЮ АУДИТОРІЄЮ
НА ПРИКЛАДІ ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ
ДЛЯ ЮНАЦТВА**

У статті узагальнено досвід роботи Житомирської обласної бібліотеки для юнацтва з юнацькою аудиторією завдяки реалізації різних комплексних програм та взаємодії із закладами освіти.

***Ключові слова:** комплексна цільова програма, юнацтво, вечір-меморіат бібліоніч, бібліотечний квест.*

Значне місце в роботі з юнацтвом, а саме в її соціальній адаптації, посідає бібліотека. Тому працівники обласної бібліотеки для юнацтва Житомирської обласної ради систематично працюють над формуванням, оновленням, актуалізацією своїх документних ресурсів, удосконаленням обслуговування юнацтва, намагаються організувати інформаційно-просвітницьку діяльність відповідно до потреб часу та очікувань користувачів, наповнюють новим змістом усі напрямки бібліотечної

діяльності. Для успішного вирішення проблем, пов'язаних із вихованням молоді, потрібний комплексний підхід до роботи, співпраця зацікавлених організацій, що опікуються молоддю. З цією метою в бібліотеці був запроваджений проект «Книжковий часопростір». Даний проект направлений на пошук сучасних ефективних форм роботи з юнацтвом і включає різноманітні комплексні програми.

Реалізуючи комплексну програму «Дозвілля з книгою», під час літніх канікул, працівники бібліотеки виїжджали в дитячі оздоровчі табори «Супутник», «Лісовий берег», «Дружба» та проводили там літературно-музичні композиції, майстер-класи, огляди нової літератури, літературні зустрічі. Так, на основі цієї програми були проведені: майстер-клас «Бути красивою, модною, сучасною», майстерня радості «Креативне рукоділля», історико-культурна експедиція «Житомир: на перехресті доріг і віків» (до 1130-річчя заснування м. Житомира), літературно-музична композиція «Щедротний паростку могутнього коріння» (до 80-річчя від дня народження Є. Концевича, українського письменника). Ефективністю цих заходів є те, що після повернення з відпочинку підлітки йдуть до бібліотеки і стають постійними читачами.

Мета комплексної цільової програми «Час читати» – сприяння самоосвіті учням Вищого професійного училища Житомирського державного технологічного університету, формування у них інтересу до справжніх цінностей світової та вітчизняної культур; популяризації літератури з урахуванням інтересів, запитів, нових явищ і процесів, які відбуваються в молодіжній сфері; відродження української культури та мови. За програмою були проведені масові заходи: вечір – зустріч «Молодь і СНІД: серйозний погляд», літературний альманах «Любові всевишній присвячується», літературна композиція «І сміятись, і мислити...» (до 170-річчя від дня народження І. Карпенка-Карого, українського драматурга), тренінг «Репродуктивне здоров'я молоді та планування сім'ї».

За комплексною цільовою програмою «Читаюча молодь – щасливе майбутнє» бібліотека співпрацює з Житомирським агротехнічним коледжем.

Бібліотекарі задовольняють потреби студентів у загальноосвітньому, навчальному, професійному розвитку та дозвіллі, популяризують кращі зразки літературних та мистецьких надбань, створюють для них комфортне середовище. Для студентів цього закладу було проведено: вечір – меморіат «Між пензлем та словом» (мистецька спадщина Т. Г. Шевченка), музично-краєзнавчий етюд «Беру снагу в дієсах щастя і бемолях суму» (до 120-річчя від дня народження Б. Лятошинського, українського композитора, диригента), історико-народознавчий урок

«Історик. Філософ. Етнограф» (до 80-річчя від дня народження В. Антоновича, українського історика, етнографа).

Слід зазначити, що з 2007 року в бібліотеці діє спільна з Житомирським вищим професійно-технічним училищем-інтернатом цільова комплексна програма «Турбота має адресу», яка дозволяє юнакам та дівчатам з обмеженими фізичними можливостями взяти участь у тематичних та літературних вечорах, вікторинах, конкурсах, зустрітися з цікавими людьми міста, художниками, поетами, композиторами, спілкуватися й обмінюватися думками, отримувати відповіді на питання, які їх хвилюють.

Такі заходи проходять як в бібліотеці, так і у приміщенні училища-інтернату. Це і музично-поетична галерея «Муза, модель, ідеал часу ХХ століття» (образ А. Ахматової у творчості художників), історико-пізнавальна година «Вони плекали національний дух» (до Дня пам'яті героїв Крут), літературно-музичний вечір «Бо ти на землі людина» (до 80-річчя від дня народження Б. Олійника, українського поета-публіциста), мистецько-красознавча година «Погляд у минуле, щоб було майбутнє» (за сторінками книги Г. Мокрицького «Танго з минулим») та інші. Також важливим є те, що при інтернаті діє пункт видачі, де учні мають можливість отримати різногалузеву літературу, періодичні видання з фонду нашої бібліотеки.

Одним із першочергових завдань бібліотеки є виховання у юнацтва морально-правових норм, розвиток правової відповідальності молоді. Цьому сприяє школа правових знань «Підліток», яка працює в бібліотеці вже понад 25 років. Засідання школи не обмежуються дискусіями, лекціями-бесідами, оглядами літератури, вечорами запитань і відповідей – тут слухачі ще й одержують індивідуальні консультації, беруть участь у конкурсах і турнірах знавців права, зустрічаються з цікавими людьми – юристами, психологами, лікарями. В цьому напрямку бібліотека постійно співпрацює з головним управлінням юстиції в Житомирській області, управлінням внутрішніх справ України в Житомирській області, обласним соціальним центром для дітей, сім'ї та молоді, службою зі справ неповнолітніх Житомирської міськради, Богунським районним відділом внутрішніх справ м. Житомира, закладами освіти та охорони здоров'я. В рамках школи правових знань «Підліток» відбулися чергові засідання – вечір запитань і відповідей «Юридичний компас молоді», правовий вест «Закон і право для всіх єдині», інформаційна година «На шляху гендерної рівності», урок права «Поведінка і моральна відповідальність підлітків».

Особлива увага в бібліотеці приділяється популяризації літератури здорового способу життя, боротьбі з алкоголізмом і наркоманією. Ця робота координується з обласним медичним центром здоров'я та спортивної медицини, обласним наркологічним диспансером, обласним

центром профілактики та боротьби зі СНІДом. Змістовними і корисними є розмови за круглим столом на тему «Бути здоровим до снаги», «Вороги юності і краси», «Куди ведуть шляхи спокуси».

Вже багато років бібліотека плідно співпрацює з Житомирським обласним центром зайнятості, виконуючи обласну програму «Перспектива».

Серед форм співпраці не тільки зустрічі з компетентними спеціалістами, а також і профорієнтаційні калейдоскопи, презентації професій, дні інформації, інформаційні тренінги: «Обираєш професію, обираєш майбутнє», «Знайди свій шлях», «Професія: моделюємо успіх».

Неабияку зацікавленість у юнацтва викликає робота лекторію «Юний краєзнавець», який понад 30 років діє при бібліотеці. Програма допомагає у формуванні національної свідомості молоді, у вихованні любові до своєї історії, традицій свого краю, дбайливого ставлення до його пам'яток.

Особливе місце в роботі лекторію посідає героїко-патріотичне виховання молоді. Змістовними, наповненими теплими словами вдячності минулим поколінням за наше життя відбулися заходи: тематичний вечір «О найстрашніше з літочислень!», зустріч з ветеранами «Ваш подвиг житиме в віках», історичний урок «Тих днів не стерти з пам'яті людської», вечір-реквієм «В пам'яті назавжди». Варто зазначити, що між бібліотекою і радою ветеранів Великої Вітчизняної війни склалася справжня дружба. Організовані працівниками бібліотеки зустрічі з ветеранами в День Перемоги, дні партизанської слави, дні визволення від фашистів м. Житомира, області стають справді незабутніми для юнаків та дівчат.

З метою утвердження об'єктивної інформації про доленосні події в Україні початку ХХІ століття, а також віддання належної шани патріотизму й мужності героям Небесної Сотні, українським військовослужбовцям та зокрема, військовослужбовцям Житомирщини, які служили в зоні АТО, в бібліотеці було проведено: тематичну годину «Справжніх героїв не призначають – ними стають!», інформаційний репортаж «Герої смутних часів», вечір-зустріч «Рівнятися на героїв».

Завжди цікаво і неординарно проходять засідання лекторію, які присвячуються життю і творчості відомих письменників, поетів нашої славної Поліської землі. Досить великого резонансу серед старшокласників набули такі проведені заходи: поетичний салон «Словом торкнулися душі» (зустріч з молодими поетами міста), поетичний автограф «Доля, осяяна талантом» (до 70-річчя від дня народження Марії Павленко, житомирської поетеси), літературна світлиця «Людина з невгамовним серцем» (до 120-річчя від дня народження М. Рильського, українського поета).

Формувати у юнацтва систему найвищих моральних, естетичних, культурних цінностей, які впливають на людину, дають їй можливість для духовного і морального вдосконалення, допомагає літературно-мистецька вітальня «Від серця до серця», що діє при бібліотеці. Вона гостинно відчинила свої двері в 2000 році і допомагає молоді розширити діапазон знань з мистецтва, прищепити любов до прекрасного. Яскравому і змістовному проведенню заходів сприяє тісна співпраця бібліотеки зі спілками художників, композиторів Житомирщини, обласним музично-драматичним театром ім. І. Кочерги, фольклорним ансамблем національного обряду «Родослав», Поліським ансамблем пісні і танцю «Льонок», музичним училищем ім. В. С. Косенка, коледжем культури і мистецтв ім. І. Огієнка, музичними та художньою школами.

Так, у рамках вітальні було проведено вечір-меморіат «Житомирське коріння геніального піаніста Святослава Ріхтера» (до 100-річчя від дня народження), літературно-музичний альбом «Дзвін єднальних нот і слів» (до 200-річчя від дня народження М. Вербицького, українського композитора), слайд-вернісаж «Художник пише музику фарб» (до 175-річчя від дня народження К. Моне, французького живописця), театральну вітальню «На перехрестях сильних почуттів» (до 150-річчя від дня народження М. М. Старицької, української актриси, режисера; до 210-річчя від дня народження Д. М. Старицького, українського театрального діяча), мистецьку годину «Таланти Житомира» та інші.

Цікаво і змістовно проходить у бібліотеці і Всеукраїнський тиждень дитячого та юнацького читання, в ході якого проводяться конкурси, тематичні, літературно-музичні вечори, вечори соціальної поезії, зустрічі з творчими людьми Житомирщини, бібліотечні квести, презентації «Золотої полиці» бібліотеки.

У Всесвітній день книги та авторського права житомиряни відкрили для себе бібліотеку з нової сторони, адже всі охочі мали нагоду відвідати незвичайне, фантастичне дійство – бібліоніч.

З метою популяризації книги та читання, розвитку нових форматів дозвілля, розкриття ресурсів, можливостей та потенціалу бібліотеки вже другий рік поспіль проводилася бібліоніч «Книгою призначена зустріч».

Заходи дозволили привернути увагу читачів до книг як джерела отримання знань створити дружню атмосферу, вільне спілкування, розкрити власні таланти і поєднатися з книгою.

Присутні мали змогу по скайп-зв'язку поспілкуватися з бібліотеками області. Працівники бібліотеки підготували для гостей широку програму заходів.

Парад книг «Насолода читанням – насолода життям» ознайомив присутніх з найпопулярнішими книгами серед молодіжної аудиторії. Під час літературних читань «Поетично-мистецький зорепад» слухачі

отримали чудову нагоду доторкнутися до струн вишуканої поезії молодих поетів Житомира, зокрема В. Жалюка, М. Хіміч, А. Голубєва, О. Гаврилової, О. Климчука.

Цікавими і пізнавальними стали майстер-класи, під час яких усі охочі створювали неповторні вироби власними руками та знайомилися з різноманітними техніками рукоділля.

Варто зізнатися, що наша бібліотека також багата талановитими і креативними працівниками. Тож гості бібліоночі мали чудову нагоду відвідати бюро творчих знахідок «Таланти нашої бібліотеки» і замилуватися вишитими картинами Ольги Светенок, акварельними роботами Йосипа Василевського, поробками з квілінгу Людмили Артеменко та Сергія Сергутіна. Несподіванкою для всіх присутніх стали бібліотечні ворожіння, на яких охочі могли дізнатися про майбутнє і «прочитати долю» зі сторінок книг.

Прагнучи до професійного успіху, задоволення культурних потреб та забезпечення духовного зростання юнацтва, працівники бібліотеки перебувають у постійному пошуку інноваційних форм роботи і мають надію та віру в те, що наші зусилля сприятимуть реалізації нашої мети – виховати духовну, зрілу, ерудовану, освічену молоду людину.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Кирилюк А. Г.

Областная библиотека для юношества
Житомирского областного совета

Иновационные формы работы на примере Областной библиотеки для юношества

В статье обобщен опыт работы Житомирской областной библиотеки для юношества с юношеской аудиторией благодаря реализации разных комплексных программ и взаимодействию с заведениями образования.

***Ключевые слова:** комплексная целевая программа, юношество, вечер-мемориат, библионочь, библиотечный квест.*

Kyryliuk A.,

Regional Library for Youth,
Zhytomyr Regional Soviet

Innovative forms of work with youthful audience at the example of Zhytomyr Regional Library for Youth

In the article the experience of work of Zhytomyr Regional Library for Youth with youthful audience due to realization of the different complex programs and cooperation with educational establishments is generalized.

Keywords: *complex purpose-oriented program, youth, evening-remembrance, library night, library quest.*

УДК 021.7:004.946

Бондарчук Т. А.,

завідувач науково-методичного відділу бібліотеки
Житомирського державного університету імені Івана Франка

ВІРТУАЛЬНИЙ СВІТ БІБЛІОТЕК

У статті на прикладі бібліотеки ЖДУ ім. І. Франка проаналізовано сайт бібліотеки. Подано основні значення та розглянуто нові можливості бібліотек у сучасному віртуальному світі.

Ключові слова: *веб-сайт, віддалений користувач, віртуальна довідкова служба, електронний каталог.*

Наразі, коли комп'ютерні технології заволоділи світом, бібліотекар повинен вміти користуватися комп'ютером не на рівні користувача-початківця, а щоденно доводити свій професіоналізм. Стереотип: «бібліотека – це тільки книжки, а бібліотекар – обов'язково «сіра мишка» в окулярах» відходить у небуття. Сучасний бібліотекар – це і режисер, і актор, і психолог, і програміст, і дизайнер.

Бібліотека ЖДУ ім. І. Франка – навчальний, науковий, інформаційний і культурно-просвітницький структурний підрозділ університету, основне завдання якого – забезпечення повного, високоякісного й оперативного бібліотечно-бібліографічного та інформаційного обслуговування користувачів.

У 2010 році у бібліотеці з'явився власний сайт, дизайн якого розробляли самі бібліотекарі. Сайт, або веб-сайт (від англ. website, місце, майданчик в інтернеті, укр. іменка) – сукупність веб-сторінок, доступних у мережі Інтернет, які об'єднані як за змістом, так і за навігацією [1]. За досить короткий період стало зрозуміло, що кожен крок, кожне дійство, що відбувається в бібліотеці, мають бути висвітлені на сайті і доступні для віддаленого користувача.

У сучасному розумінні віддалений користувач – це користувач, який має доступ до обчислювальної системи за допомогою віддаленого терміналу [2]. Саме тому сайт бібліотеки є одним із інструментів, що дозволяє ефективно обслуговувати віддалених користувачів.

Головна сторінка сайту є найбільш насиченою і містить:

- коротку інформацію про бібліотеку;
- анонси подій, що відбуваються в бібліотеці;

- інформацію відділу комплектування;
- електронний каталог;
- активні посилання на електронну бібліотеку університету;
- активні посилання на Зведену базу даних дисертацій ДНПБ імені В. О. Сухомлинського;
- інноваційні сервіси бібліотеки: «Запитай бібліотекаря», «Онлайн замовлення» та «Скринька відгуків».

На головній сторінці сайту щомісяця оновлюється опитувальник, отримані відповіді дають змогу корегувати діяльність бібліотеки. Як видно з наведеного прикладу, трохи більше половини (51,06%) з тих, що проголосували, користуються ресурсами бібліотеки у віддаленому режимі, щоби привабити інших (48,94%), необхідно було впровадити нові сервіси для користувачів.

Приклад 1

Чи користуєтеся ви електронними ресурсами бібліотеки ЖДУ ім. І. Франка у віддаленому режимі?

Так		51,06%
Не завжди		38,3%
Ні		10,64%

Всього проголосували 47

Саме тому для задоволення потреб користувачів було запроваджено віртуальну довідкову службу «Запитай бібліотекаря», яка дає повні відповіді на разові запити користувачів. Сервіс віртуальна довідкова служба (ВДС) «Запитай бібліотекаря» – онлайн-ова служба, що виконує разові запити віртуальних користувачів, пов'язані з пошуком різного спектру інформації [3]. Служба є досить актуальною і має за мету розкриття, популяризацію книжкових фондів та діяльності бібліотеки для віддалених користувачів. Архів виконаних довідок дає можливість спостерігати за активністю читачів і якістю підбраного матеріалу.

Сервіс «Онлайн-замовлення» є надзвичайно зручним, оскільки сприяє економії часу, не потрібно стояти в черзі і чекати, коли підберуть необхідну літературу. Замовити книги можна з домашнього комп'ютера, а при відвідуванні бібліотеки одразу забирати підібраний матеріал.

За допомогою опитувальника було з'ясовано, наскільки відповідає наповнення сайту потребам користувачів. Але позитивні відповіді не зупинили роботу із удосконалення і змістового наповнення сайту. Як видно з прикладів 2 та 3, більшість користувачів задовольняє свої інформаційні потреби за допомогою вміщеної інформації.

Чи задоволені ви сайтом бібліотеки?

Так		73,13%
Ні		14,93%
Частково		8,96%
Важко відповісти		2,99%

Всього проголосували 67

Чи задовольняє наповнення сайту бібліотеки ваші інформаційні потреби?

так		88,64%
не повністю		9,09%
ні		2,27%

Всього проголосували 44

Сайт містить декілька розділів: «Про бібліотеку», «Проекти», «Ресурси», «Події», «Бібліографічні посібники», «Навчально-методичний комплекс», і за допомогою опитувальника було з'ясовано, який з них користується найбільшою популярністю, отже, містить найповнішу інформацію.

Що вам цікаве на сайті нашої бібліотеки?

Розділ «Бібліографічні посібники»		54,55%
Розділ «Ресурси»		18,18%
Розділ «Події»		12,12%
Мені байдуже		9,09%
Розділ «Структура»		6,06%
Розділ «Про бібліотеку»		0%

Всього проголосували 33

Як видно з прикладу, більшість користувачів переглядає розділ «Бібліографічні посібники», який вміщує бібліографічні списки і покажчики, створені бібліотекарями на основі фондів бібліотеки університету. Бібліографічний посібник – це перелік бібліографічних

записів, відомостей про книгу або статтю з газети, журналу, збірника, упорядкованих та об'єднаних за визначеним принципом [4]. Тому станом на 01 жовтня 2015 року розділ вміщує близько 90 рекомендаційних списків літератури та понад 10 бібліографічних покажчиків. Бібліотека також пропонує свої послуги на складання списків до навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін, що дає змогу розкриття власного фонду для студентів та викладачів.

Але, як видно з прикладів 5 та 6, значна кількість опитаних користуються послугами електронного каталогу, отже, його якісне наповнення – одне з найважливіших завдань. Електронний каталог – машиночитаний бібліотечний каталог, що працює в реальному часі та доступний читачам [5].

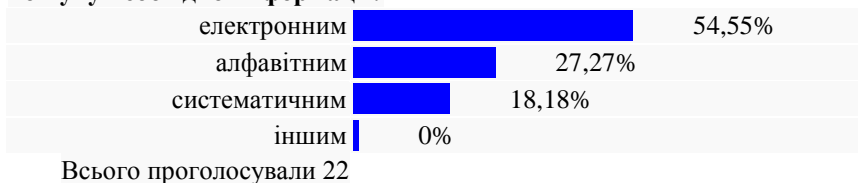
Приклад 5

Яку інформацію з сайту бібліотеки Ви використовуєте?

Приклад 6

Яким каталогом бібліотеки Ви найчастіше користуєтесь для пошуку необхідної інформації?

Електронний каталог містить декілька баз даних:

- букіністичний каталог;
- каталог дисертацій;
- каталог авторефератів;
- каталог Брехтівської бібліотеки ім. Вольфганга Йєске;
- Волинь – Житомирщина.

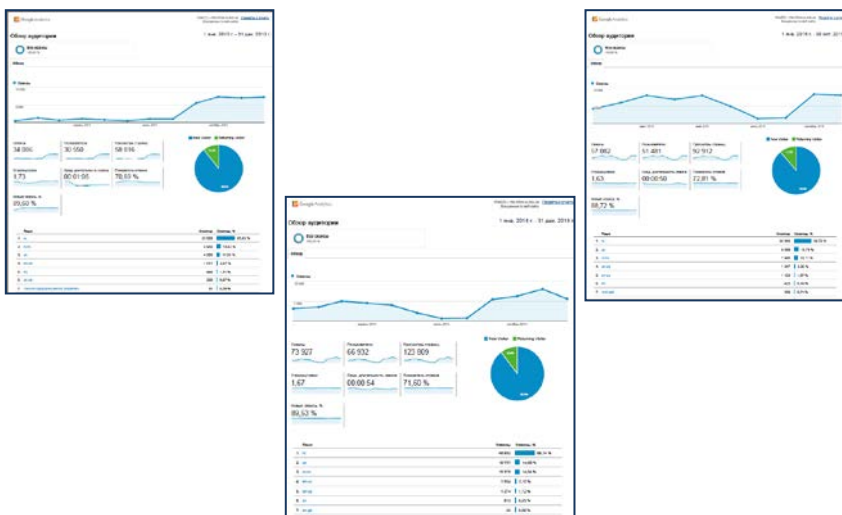
Кожна база даних має свою родзинку: «Букіністичний каталог» містить не тільки опис видання, але й опис фізичного стану конкретного джерела; у «Каталозі дисертацій» повністю розкрито зміст роботи і бібліотекарем сформовано анотацію, яка вміщує мету, предмет, об'єкт дослідження; «Каталог авторефератів» містить анотацію, сформовану автором, та ключові слова; «Каталог Брехтівської бібліотеки ім. Вольфганга Йєске» – описи видань німецькою мовою і літературний переклад назв творів; «Волинь – Житомирщина» – це каталог, який містить повний текст статей у PDF-форматі.

Звернень до електронного каталогу, як видно за допомогою статистики Google Analytics (встановлено на початку 2013 року), стає з кожним роком все більше, отже, робота ведеться у правильному напрямку і збавляти оберти просто неможливо. Google Analytics – зручний і багатофункціональний сервіс для аналізу інтернет-сайтів, дозволяє веб-майстрам перевірити стан індексування та оптимізувати видимість своїх веб-сайтів [7].

Таблиця 1

Звітний період	Кількість користувачів	Кількість сеансів
2013	30550	34086
2014	66932	73927
01.11.2015	51481	57082

Приклад 7

Ваші враження від роботи з електронним каталогом бібліотеки

картковий каталог є повнішим		54,72%
знайшов всю інформацію		26,42%
знайшов, хоча не міг зрозуміти		11,32%
лише ознайомився з каталогом		7,55%
не знайшов, так як не зрозумів		0%
не знайшов, так як немає		0%
Всього проголосували 53		

Як видно з прикладу 8, користувачі вважають картковий каталог більш наповненим, та це і не дивно, адже в ньому вміщено матеріали з 1967 року, а це майже 50 років. Електронний каталог діє в бібліотеці з 2010 року, поповнюється матеріалами щоденно, і на 01 жовтня 2015 року містить понад 68 тис. записів, це – бібліографічні описи книг, журналів, газет та аналітичних статей з періодичних видань, що передплачує бібліотека.

Інформація відділу комплектування містить матеріал щодо акції «Подаруй бібліотеці книгу» та яскраві презентації подарованої літератури, інформацію для завідувачів кафедр про замовлення літератури з активними посиланнями на видавництва, а також списки та презентації нових надходжень до бібліотеки.

Блок новин оновлюється щоденно і має активні посилання в розділ «Події», де матеріал проілюстровано фотографіями з проведених заходів: оглядів, практичних занять, літературних вечорів, виставок тощо. Також у розділі створено архів новин, де зберігаються всі новини, які були у свій час висвітлені на сайті. Рубрика «Публікація про бібліотеку» містить матеріали про бібліотеку, написані і бібліотекарями, і кореспондентами-професіоналами.

Бібліотека активно впроваджує проектну діяльність. Проект – це певне завдання з визначеними вихідними даними й встановленими результатами (цілями), що обумовлюють спосіб його вирішення [6]. Розглянемо деякі з них.

«Основи наукових досліджень» – спільний проект з ННІ іноземної філології – має на меті пропагування роботи бібліотеки в цілому, пошук інформації у традиційних та електронному каталогах, систематичній

картотеці статей і на сайті університету, серед наукових робіт та періодичних видань. Проект триває протягом 4 років і, як наслідок, бібліотека має позитивні відгуки від кожного учасника.

«Радимо прочитати» – метою є пропагування фондів бібліотеки, зацікавлення читачів книжками-родзинками.

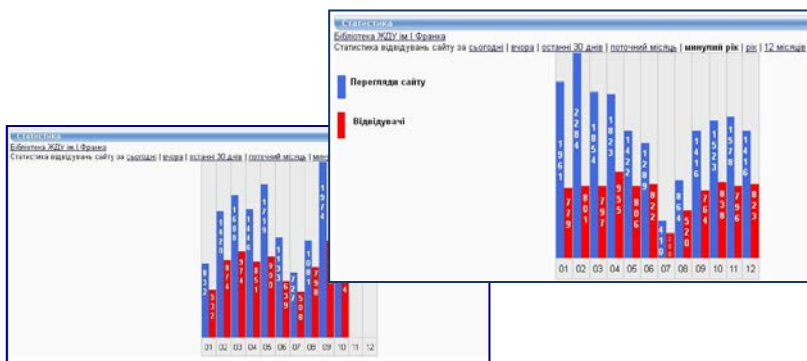
«Крок назустріч» – проект-співпраця з кафедрами та деканатами – мета: інформування викладачів щодо пропозицій і можливостей бібліотеки.

Розділ «Ресурси» містить інформацію про роботу з електронним й картковими каталогами бібліотеки, списки назв дипломних робіт, що зберігаються в науковому читальному залі та яскраві віртуальні презентації книг, яких наразі вже понад 50.

Навчально-методичний комплекс навчальних дисциплін – представлений робочими та навчальними програмами.

Звернення до сайту можна спостерігати за допомогою лічильника APServer, що дає змогу отримувати оперативну статистику відвідувань сайту та можливість визначити, які сторінки є найбільш цікавими [8].

Приклад 9

Таблиця 2

Звітний період	Кількість користувачів
2014	8981
на 01.11.2015	8173

Отже, мати інформацію про свою організацію в мережі Інтернет не тільки модно, а й корисно. Це дає можливість віддаленим користувачам бути обізнаними щодо діяльності бібліотеки та перспектив розвитку бібліотеки у віртуальному світі.

Список використаних джерел

1. Веб-сайт [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільн. енцикл. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/веб-сайт>. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.
2. Віддалений користувач [Електронний ресурс] // Словопедія. – Режим доступу: <http://slovopedia.org.ua/38/53394/378124.html>. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.
3. Віртуальна довідкова служба бібліотеки ЖДУ ім. І. Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.zu.edu.ua/VDS.html>. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.
4. Бібліографічний посібник : види [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільн. енцикл. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Бібліографічний_посібник_види. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.
5. Електронний каталог [Електронний ресурс] // Вікіпедія: вільн. енцикл. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Електронний_каталог. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.
6. Управління проектами. Поняття та класифікація проектів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://library.if.ua/book/66/4897.html>. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.
7. GoogleAnalytics [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільн. енцикл. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Google_Analytics. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.
8. APServer [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apserver.org.ua/>. – Назва з екрану. – Перевірено: 10.11.2015.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Бондарчук Т. А.

Бібліотека

Житомирского государственного университета имени Ивана Франко

Виртуальный мир библиотек

В статье на примере библиотеки ЖДУ им. И. Франко проанализирован сайт библиотеки. Поданы основные значения и рассмотрены новые возможности библиотек в современном виртуальном мире.

***Ключевые слова:** веб-сайт, отдаленный пользователь, виртуальная справочная служба, электронный каталог.*

Bondarchuk T.

Library,

Zhytomyr Ivan Franko State University

Virtual world of libraries

In the article a library website is analysed at the example of the library of Ivan Franko State University of Zhytomyr. Basic values are given and new possibilities of libraries in the modern virtual world are considered.

***Keywords:** website, remote user, virtual information service, e-catalog.*

УДК 025.2:027.7

Грищенко О. І.,

завідувач відділу комплектування, обробки літератури

та наукової організації каталогів бібліотеки

Житомирського державного університету імені Івана Франка

КОМПЛЕКТУВАННЯ ФОНДУ БІБЛІОТЕКИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

У статті охарактеризовані напрями комплектування бібліотечного фонду на сучасному етапі, його перспективи та роль автоматизації в пошуку та отриманні необхідної інформації.

***Ключові слова:** бібліотечний фонд, інформаційні потреби, комплектування, бібліотечний сайт, нові надходження.*

Фонд бібліотеки університету – головне джерело задоволення інформаційних потреб усіх суб'єктів освітньої діяльності вищого навчального закладу – від студентів до викладачів, науковців та співробітників. Важливою умовою розвитку інформаційних ресурсів бібліотеки є щорічне поповнення бібліотечних фондів усіма видами документів для забезпечення навчально-виховного та науково-дослідницького процесів [3].

Нині підхід до моделювання бібліотечних фондів вузів набуває нових вимог і напрямів. Фонди мають бути мобільнішими, з розгорнутою мережею пошуку, здатні зацікавити і задовольнити потреби найвибагливішого користувача в освітній чи науковій діяльності. Якісне інформаційне забезпечення навчального, наукового й виховного процесів вищого навчального закладу полягає в організації бібліотечного фонду відповідно до його профілю та інформаційних потреб усіх категорій користувачів.

Найважливішою складовою формування фонду є його комплектування, від якості та повноти якого залежить рівень інформаційно-бібліотечного й бібліографічного обслуговування студентів, викладачів, фахівців [6].

Основними критеріями відбору документів є їх актуальність, цінність та профільність, важливим чинником є плановість і системність поповнення фонду. Зазначене є теоретичними засадами комплектування фонду.

На практиці маємо значні обмеження в діяльності бібліотек з комплектування фонду:

- не стало державних видавництв, відповідно, і державного планування випуску літератури;
- зруйнувалася цілісна система документопостачання;
- зникла видавнича та торгова бібліографія;
- скасувалася централізована система джерел комплектування фондів бібліотек творами друку (бібліотечні колектори, в основному, припинили своє існування, книжкові магазини працюють на комерційній основі);
- суттєво скоротилися бюджетні асигнування на комплектування фондів;
- наявні тендери на придбання літератури тощо [5].

Скасування тендерів на придбання літератури дає можливість оперативно поповнювати фонди книгозбірень. Однак, відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель», сума закупівлі за державні кошти не повинна перевищувати 200 тисяч гривень на рік з жовтня 2015 року. Тільки за такої умови відкриті торги не проводяться. Бібліотеки знову поставлені в рамки: або брати участь у тендері, або скорочувати і перелік літератури, і перелік необхідних періодичних видань.

На жаль, у таких умовах процес комплектування бібліотеки характеризується певною спонтанністю і, що найгірше, відсутністю плановості й систематичності у надходженнях. Фактично бібліотеки перебувають у самостійному пошуку актуальної літератури, що посилює співпрацю з кафедрами університету.

Разом з тим, удосконалення навчального процесу в університеті, постійне введення нових спеціальностей і спеціалізацій, а отже, поява нових дисциплін і спецкурсів ставить перед бібліотекою відповідальне завдання цілеспрямованого, науково обґрунтованого формування фонду навчальної літератури, укомплектування фонду тими посібниками, яких не вистачає, на які є попит у користувача.

Це вимагає комплексного, системного підходу до всіх процесів – замовлення, аналізу використання, чистки від непрофільної та застарілої літератури [5].

Ситуацію з книгозабезпеченістю доцільно вивчати за допомогою моніторингу – постійного контролю відповідності фонду динамічним потребам навчального й науково-дослідного процесу. Завдяки новим технологічним процесам відділ комплектування має можливість оперативно збирати інформацію про документи, рахувати, здійснювати контроль витрат і фінансової звітності [2].

Ми живемо в час, коли досягнення комп'ютерних та інформаційних технологій так швидко проникають у наше приватне та професійне життя, що навіть така інституція, як бібліотека, набуває дещо іншого значення. Дійсно, бібліотека нашого часу – це місце зберігання як традиційних документів, так і нових електронних ресурсів.

Одним із неперевершених досягнень сучасності є комп'ютерна мережа Інтернет, впровадження можливостей якої можна порівняти лише з винаходом радіо або телебачення у свій час. Прогнозовано, що у недалекому майбутньому Інтернет змінить всі, в тому числі, традиційні бібліотечні технології, так як будь-яка інформація у будь-який час без будь-яких географічних чи інших перешкод може надходити до користувача [1].

Говорячи про оптимізацію електронних технологій, про їхні переваги перед традиційними, необхідно відзначити постійне їхнє вдосконалення й розширення можливостей. Співробітники відділу вивчають досвід використання новітніх технологій у бібліотечній роботі й застосування їх на практиці.

Для формування бібліотечного фонду необхідне одержання оперативної та різноманітної інформації про книги. У нашій бібліотеці для цього використовуються як традиційні (друковані), так і віртуальні джерела. Одним з ефективних способів комплектування можна назвати розповсюдження видавництвами інформації про новинки електронною поштою. Щотижня електронна пошта доставляє бібліотеці файли з переліком новинок, що вийшли у видавництвах. Книги можна шукати за тематикою, автором й назвою, конкретними параметрами документа. Економія зусиль, а головне часу, доводять переваги електронної пошти: простота використання, відносна швидкість обміну інформацією [4].

Для інформування кафедр на сайті бібліотеки в рубриці «Комплектування» підрубриці «Як зробити замовлення» розміщено назви провідних видавництв з активними посиланнями.

Наразі основними джерелами комплектування бібліотеки є:

- бюджетні асигнування;
- передплата;

- РВВ ЖДУ ім. І. Франка;
- взамін втрачених;
- подарункові видання.

Дарування – одне з найперспективніших джерел комплектування бібліотеки сьогодні.

Вже 5 років поспіль у бібліотеці діє благодійна акція «**Книга до книги = найкраща бібліотека**». Про умови акції та подяка з прізвищами благодійників розміщено на сайті бібліотеки. Бібліотека з вдячністю одержує в дар від авторів наукові праці, які займають належне місце у фонді бібліотеки, поповнюючи його новими актуальними документами. Професорсько-викладацький склад академії також радує подарунками із домашньої бібліотеки та власними новими напрацюваннями, примірник яких завжди знайде достойне місце на полицях книгозбірні. Необхідно зазначити, що такі способи комплектування фонду є досить дієвими. Отож, комплектування фондів бібліотеки університету виконує ще й виховну функцію, яка спонукає, у першу чергу користувачів бібліотеки долучитися до процесу формування фонду, подарувавши диск, книгу, альбом та залишивши своє ім'я в пам'яті закладу.

У середньому за 2 роки кількість нових надходжень становить 3,5 тисяч примірників книг.

Усі питання, пов'язані з комплектуванням, вирішуються у комплексі та тісному контакті із завідувачами кафедр, викладачами інститутів й факультетів університету.

Весь обсяг нових надходжень обробляється за допомогою програми «ІРБІС». Працівники відділу вносять бібліографічні описи документів ДСТУ, який діє нині, (ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. ДСТУ 3582:13 Бібліографічний опис скорочення слів і словосполучень українською мовою: загальні вимоги та правила), в АРМ «Каталогізатор». Завершується процес друком каталожних карток та індикаторів на кожну книгу й передачею у структурний підрозділ бібліотеки відповідно до профілю. З новинками користувачі мають можливість ознайомитися на сайті бібліотеки у підрубриці «Надходження». Списки сформовано за роками, помісячно та предметними рубриками для зручності пошуку. Крім того, працівниками відділу створюються ілюстровані списки з описом та анотацією до книг замовлених кафедрами відповідно до виконання службових з подальшою розсилкою на електронну адресу кафедри.

Необхідно відзначити, що комплексна автоматизація дозволила не тільки полегшити працю бібліотекарів бібліотеки, виявити помилки традиційної технології, раціонально розподілити трудові ресурси, але й надати читачам зовсім нові можливості у пошуку та отриманні необхідної інформації.

В умовах інформатизації суспільства, змін в освіті перед бібліотекою постають інші завдання щодо комплектування:

- передплата доступу до онлайн-бібліотек, які пропонують різногалузеву літературу в електронному вигляді;
- передплата електронних версій журналів і газет, яку можна здійснювати безпосередньо у видавців або через спеціальні організації [5].

Бібліотека здійснює певні кроки в цих напрямках і підтримує тенденцію до оновлення, удосконалення і впровадження новітніх інформаційних технологій. Наприклад, вивчалася можливість приєднання бібліотеки до ELibUkr . ELibUkr – «Електронна бібліотека України» – це проєкт, що об'єднує бібліотеки вищих навчальних закладів, національні бібліотеки та інші організації України. Метою проєкту є забезпечення доступу до світової наукової інформації, створення власних академічних ресурсів [1].

Список використаних джерел

1. Астапенко Т. Управління фондами: наукове підґрунтя, критерії ефективності, практичні аспекти (досвід Миколаївської ОУНБ ім. О. Гмирьова) / Т. Астапенко // Вісник книжкової палати. – 2010 – № 5. – С. 24–27.

2. Вилегжаніна Т. Поточне комплектування – один із важливих аспектів управління формуванням бібліотечного фонду / Т. Вилегжаніна // Бібліотечна планета. – 2007. – № 4. – С. 4–7.

3. Клименко О. Основні напрями діяльності бібліотек вищів Міністерства культури України на сучасному етапі / О. Клименко, Н. Бачинська // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 4. – С. 38–45.

4. Поліщук О. Редагування електронних каталогів – новий напрямок підвищення якості інформаційного обслуговування користувачів бібліотек // Бібліотечний форум України. – 2006. – № 4. – С. 27–30.

5. Стрішенець Н. Відбір при комплектуванні: мистецтво чи наука? / Н. Стрішенець // Бібліотечний вісник. – 2009. – № 1. – С. 7–15.

6. Стрішенець Н. Поняття «комплектування» в американській бібліотечній термінології / Н. Стрішенець // Вісник книжкової палати. – 2009. – № 2. – С. 23–26.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Гриценко Е. И.

Библиотека

Житомирского государственного университета имени Ивана Франко

Комплектование фонда библиотеки: теория и практика

В статье охарактеризованы направления комплектования библиотечного фонда на современном этапе, его перспективы и роль автоматизации в поиске и получении необходимой информации.

***Ключевые слова:** библиотечный фонд, информационные потребности, комплектование, библиотечный сайт, новые поступления.*

Hrytsenko O.

Library,

Zhytomyr Ivan Franko State University

Completing library fund: theory and practice

In the article directions of completing library fund on the modern stage, his prospects and role of automation in search and receiving of necessary information are described.

***Keywords:** library fund, information necessities, completing, library website, new receivableness.*

УДК 021.64

Журавська Н. А.,

завідувач відділу обслуговування дітей дошкільного віку

та учнів 1–4 класів Житомирської обласної бібліотеки для дітей,

керівник PR-офісу сучасних бібліотек Житомирщини

**ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ РОБОТИ СУЧАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ
ЯК ВИМОГА ЧАСУ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ
ЖИТОМИРСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ
ТА PR-ОФІСУ БІБЛІОТЕК ЖИТОМИРЩИНИ)**

Розглянуто значення інноваційних форм роботи для розвитку сучасної бібліотеки. Зазначені нові перспективні напрямки в обслуговуванні користувачів та популяризації літератури за допомогою сучасного медіапростору. Описано практичний досвід роботи Житомирської обласної бібліотеки для дітей у запровадженні нових форм обслуговування користувачів у рамках діяльності регіонального PR-офісу сучасних бібліотек Житомирщини.

***Ключові слова:** сучасна бібліотека, медіапростір, ЗМІ, PR-офіс бібліотек Житомирщини, інноваційні форми роботи.*

Реалії сучасного життя неминуче відображаються на роботі бібліотек. Перед бібліотекарями XXI ст. постають нові завдання. Необхідно модернізувати принципи організації роботи та оволодіти новими навичками. За останні роки значно розширилися й збагатилися аспекти діяльності публічних бібліотек, виділилися нові перспективні напрямки в обслуговуванні користувачів та популяризації літератури, розробляються та успішно впроваджуються в життя нові бібліотечні послуги, змінюється ресурсний потенціал бібліотек [12, с. 109].

Інновації, як засвідчує досвід, завжди були вирішальними чинниками розвитку суспільства. Тож і ми сьогодні є свідками того, що всі сфери нашого життя потребують інновацій. Нові технології роботи застосовує й Житомирська обласна бібліотека для дітей: для популяризації фондів, задоволення читацьких інтересів, розкриття творчих можливостей і здібностей бібліотекарів, їх естетичних смаків, індивідуальних якостей як фахівців і особистостей. Макро- і мікросередовище впливають на розвиток людини, тому завдання бібліотек – забезпечити умови для задоволення та розвитку інформаційних потреб користувачів. Одним із засобів створення таких умов є інноваційні заходи в бібліотеці – цікаві, захопливі, емоційні, зорієнтовані на особистість [7, с. 31].

Аби залучати нових користувачів, нових партнерів із числа неурядових організацій або представників місцевої влади, впроваджувати нові бібліотечні послуги, сучасні бібліотекарі повинні вміти доносити до широкої аудиторії інформацію про суспільне значення своєї діяльності, її важливу роль у житті регіону і громади. У цьому ракурсі PR-офіс є невід’ємною складовою частиною сучасної бібліотеки.

У рамках спільної роботи програми «Бібліоміст» та ГО «Центр Медіареформ» у 2014 році Житомирська обласна бібліотека для дітей виграла грант на створення регіонального PR-офісу сучасних бібліотек Житомирщини, до складу якого увійшли п’ять бібліотек області: Наукова бібліотека ЖНАЕУ, Житомирська обласна бібліотека для юнацтва, Бердичівська міська бібліотека для дітей, Попільнянська районна бібліотека для дітей та Коростенська ЦБС – філіал № 3 для дітей на чолі із Житомирською обласною бібліотекою для дітей. І хоча проект уже закінчився, але на сьогодні PR-офіс сучасних бібліотек Житомирщини активно продовжує свою роботу на місцях [9, с. 20].

Так, наприклад, лише захід відділу обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1–4 класів Житомирської обласної бібліотеки для дітей «Відкриття Всеукраїнського тижня дитячого читання-2015» зібрав 18 висвітлень у медіапросторі, що свідчить про публічне визнання бібліотеки як необхідної культурної інституції та ефективної реклами.

Сьогодні неможливо уявити людину поза межею медіапростору. Доступ до набуття найрізноманітніших знань ми маємо практично не виходячи з дому. Тому у сучасних умовах побудова та підтримання ефективних зв'язків, співпраці із засобами масової інформації є одним із основних напрямків роботи бібліотек.

Оскільки ЗМІ є ключовими чинниками, що формують громадську думку, співпраця з журналістами для успішного функціонування бібліотеки стала стратегічно важливою [2].

Мас-медіа мають чималі можливості впливу на спосіб життя особистості як суто інформаційно, так і за допомогою практичних зразків такого стилю життя:

- сприяють засвоєнню людьми різного віку та різних груп широкого спектра соціальних норм та формуванню в них ціннісних орієнтацій у сфері економіки, політики, права, здоров'я тощо;
- створюють інформаційний світ, у якому людина протягом життя виробляє власний світогляд щодо способу, стилю, типів поведінки;
- відображають умови життя людей, системи їхніх спільних зв'язків; фіксують і розвивають інтереси як особистості, так і суспільства в цілому [13, с. 258].

Сучасний рівень розвитку економіки передбачає іншу якість бібліотечних послуг, які забезпечують підготовку користувача до життя в соціумі. Сьогодні суспільство потребує модернізації бібліотечних ресурсів, які сприятимуть виходу країни на новий соціальний рівень. Основною ознакою сучасного суспільства стало застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій та посилення впливу медіа [10, с. 2].

Житомирська обласна бібліотека для дітей наразі – це авторитетний центр з новими бібліотечними технологіями, і формами обслуговування, різноманітними інформаційними послугами, творча лабораторія педагогічної майстерності. Але найголовніше для колективу – це творчий пошук. Адже сфера інтересів сучасних дітей значно розширюється і бібліотека намагається якнайкраще задовольняти їх запити. Для того, щоб бібліотечні послуги, організація обслуговування користувачів відповідали потребам сьогодення, необхідно значну увагу приділяти впровадженню нових форм та методів роботи. Такий підхід характерний і для діяльності Житомирської обласної бібліотеки для дітей.

Сучасний бібліотекар має йти в ногу з часом та вести за собою користувачів бібліотеки, які безпосередньо пов'язані з інформацією, диктують нові форми і засоби, підходи і розуміння інформаційної роботи.

Сьогодні неможливо працювати без широкого застосування комунікаційних технологій, Інтернету [4, с. 28].

Одним із ключових моментів становлення бібліотеки як інформаційного центру є використання Інтернету, який надає додаткові можливості модернізувати свою роботу. Бібліотечні зміни, що сьогодні набирають силу, засновані на застосуванні новітніх інтернет-технологій і мають чітко виражену специфіку. У бібліотечну практику активно впроваджуються інформаційні і комунікаційні технології, створюються власні електронні ресурси та визначаються тенденції їхнього подальшого використання [14, с. 51].

У стрімкому та активному житті організаторів дитячого читання (батьків, вихователів, вчителів) більшу частину роботи займає підготовка до уроків, бесід, зустрічей тощо. Бібліотекарі відділу обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1–4 класів пропонують свою допомогу і започаткували на блозі «ЧИТАЙБУМчик» нову рубрику «Мультимедійні презентації» на допомогу освітньому процесу малих користувачів.

На блозі «ЧИТАЙБУМчик» ми публікуємо вже готові презентації та пропонуємо свою допомогу у створенні нових тематичних презентацій, та консультацій з питань дитячого читання. Тобто створюємо, так звані, репозитарій мультимедійних презентацій, який наразі вже налічує понад 10 екземплярів. Майже усі ці інформаційні продукти містять ігрові моменти, які, на наш погляд, надзвичайно важливі в освітньо-пізнавальному процесі молодших школярів. Так, наприклад, провівши бібліопанораму рідної мови, діти почули не лише цікаві факти історії мовознавства, але й стали учасниками навчально-ігрових розваг «Мовний ланцюжок».

Вагоме місце у роботі кожної бібліотеки займає краєзнавча діяльність. Відділ обслуговування дітей дошкільного віку та учнів 1–4 класів Житомирської обласної бібліотеки для дітей працює за краєзнавчим проектом «МАК» (мала академія краєзнавців), який має на меті:

- поглибити знання учнів 1–4 класів-користувачів бібліотеки про рідний край, його історію, видатних людей, визначні події;
- виховувати почуття любові до рідного краю, розуміння своєї причетності до подій, що відбуваються;
- формувати переконаність у нетлінності духовних скарбів України та своєї Батьківщини.

За допомогою таких форм роботи як: краєзнавча е-гра «Подорожуємо Житомиром», історичні віражі зустрічей «Їх іменами гордиться Житомирщина», літературні інтернет-знайомства «Житомирські чарівники дитинства», краєзнавчі мандрівки та web-турніри бібліотекарі допомагають дітям познайомитися та оволодіти унікальною інформацією

про рідний край не лише за допомогою паперових документів, а й на краєзнавчих порталах мережі Інтернет. Саме завдяки роботі даного проекту ми вчимо користувачів створювати власні краєзнавчі ресурси.

Інноваційні форми роботи сучасної бібліотеки відрізняються від традиційних актуальним змістом, творчим підходом та нетрадиційними назвами. На вибір певної форми роботи впливає практичний досвід бібліотекаря, його ерудованість, професійна підготовка, уміння «тримати» аудиторію [5, с. 41].

У практику роботи Житомирської обласної бібліотеки для дітей успішно впроваджуються такі форми заходів:

- **батл** (від англ. *battle* – бій, битва) – своєрідне змагання між учасниками для виявлення найсильнішого з них (може бути поетичним, творчим, інтелектуальним тощо);
- **бібліотурне** – форма заходу, в основу якого покладена «подорож» за сторінками однієї або декількох книг;
- **book slam** – презентація книг, просування книг, своєрідне змагання книг. Після кожної такої презентації публіка оцінює книгу з різних аспектів (як у фігурному катанні);
- **бібліомікс** (від англ. *mix* – змішувати) – форма заходу, до якого включають різні методи роботи: огляди, вікторини, повідомлення, ігри, мультимедійні презентації тощо;
- **квест** (від англ. *quest* – пошук) – синонім активного відпочинку, різновид активних інтелектуально-логічних ігор, основою якого є послідовне виконання заздалегідь підготовлених завдань командами або окремими гравцями;
- **бібліофреш** (від англ. *fresh* – свіжий) – бібліографічний огляд книжкових новинок;
- **бібліокафе** – форма заходу, побудованого на зразок кафе, де можна не лише випити чашку чаю, а й поділитися враженнями про прочитану книгу, зустрітися з відомими людьми (у т.ч. письменниками) та поспілкуватися з ними [11, с. 24–25].

У 2015 році для учнів молодшого шкільного віку було організоване бібліокафе «Почитай, бабусю, казку» з відомою українською дитячою письменницею Марією Пономаренко. Така форма роботи набула широкого резонансу не лише серед журналістів, а й стала приємною несподіванкою для дітей.

Таким чином, істинність інновації – у її позитивному впливі на якість обслуговування. Результатом діяльності PR-офісу стало те, що Житомирська обласна бібліотека для дітей зайняла своє вагоме місце у житті громади. Сьогодні бібліотекарів запрошують написати сценарії, показати свої акторські здібності та бути ведучими концертів й інших великих масових заходів міста. Так, наприклад, благодійний концерт для

учасників АТО у Житомирському військовому госпіталі, організований ГО «Рух Автомайдан-Житомир», був спрямований для підтримки бойового духу мужніх бійців-учасників АТО Житомирщини. На свято завітало надзвичайно багато небайдужих людей – активні громадяни Житомира, письменники з Києва, бандуристи з Івано-Франківська та велика кількість журналістів.

Таким чином, можна стверджувати, що крім обслуговування користувачів, проведення масових заходів, бібліотекарі, повинні вміти рекламувати свою роботу.

В умовах інформаційного суспільства з'явилося безліч можливостей інформування читачів про бібліотечні події засобами інтернет-технологій, які дають змогу оперативно і постійно отримувати та передавати необхідну інформацію. Цілком природно назвати бібліотечну діяльність в медіа-просторі журналістською роботою. Адже маючи сайт бібліотеки чи особистий блог бібліотекаря, його автори публікують там низку фахових повідомлень. Поряд з цим у бібліотекарів виникає питання, як же яскраво та цікаво написати інформацію, щоб вона привертала увагу користувачів та представників засобів масової інформації до бібліотеки. Також виникає багато труднощів під час написання тих чи інших матеріалів, адже один стиль написання використовується для розповсюдження корисної інформації про бібліотечні події для широкої аудиторії [8, с. 190].

Визначальними характеристиками для усіх журналістських публікацій є:

- новизна;
- оперативність, актуальність та популярність;
- достовірність та документальність;
- точність, сміливість та ясність викладу;
- якість, простота та лаконічність;
- оригінальність.

Співпраця із журналістами – це результат наполегливої неперервної роботи, а не тільки тоді, коли вам необхідне висвітлення того чи іншого заходу. Насамперед, у роботі із ЗМІ бібліотекаря потрібно: не боятися спілкуватися із журналістами; бути відкритими до будь-яких запитань, навіть незручних; бути щирим та правдивим у відповідях; регулярно повідомляти журналістів про свої заходи; не лякатися дзвінків від журналістів; виділяти робочий час для спілкування із ними [3, с. 19].

У сучасному інформаційному суспільстві медіа створюють додаткові можливості та сприяють збагаченню культурного досвіду бібліотекаря за допомогою споживання медіа-повідомлень усіх типів (друкованого слова, зображень, аудіо та рухомих зображень). У наш час бібліотечна професія модернізувалася, у бібліотекаря з'явилися нові можливості, які переросли в функціональні обов'язки. Медіа змінюють нашу реальність. Саме вони

формують більше уявлень про навколишнє середовище та особисте ставлення до того, що відбувається. Кожен медіапродукт має бути представлений аудиторії в естетичній формі, що дозволить, певною мірою, отримувати задоволення від його форми, змісту та сприятиме переходу медіаграмотності творчого бібліотекаря до медіатворчості, яка застосовується у постійній роботі з користувачами [9, с. 11].

Для піару своєї роботи, крім ЗМІ, бібліотекарі повинні вміти використовувати усі технології web 2.0 та web 3.0, найпростішими інструментами з яких є блоги та соціальні мережі. Сьогодні блоги – це новий спосіб комунікації, публікації новин в Інтернеті, активний обмін думками, новими ідеями та проведення дискусій on-line.

Сьогодні бібліотеки використовують блоги як додаткову платформу до офіційного сайту для популяризації своїх послуг, ознайомлення з новинами, новими надходженнями до бібліотеки й активного спілкування зі своїми реальними та віртуальними користувачами і колегами [15, с. 10].

Житомирська обласна бібліотека для дітей веде три блоги для різних вікових категорій своїх користувачів («Творча стежинка», «Читайбумчик», «Місто-Онлайн»), на яких активно висвітлюється щоденне цікаве життя бібліотеки.

Бібліотечна діяльність – процес постійної творчості, але на відміну від творчості в інших сферах (наука, техніка, мистецтво) творчість бібліотекаря має на меті створення нового, оригінального, оскільки його продуктом завжди залишається розвиток користувача як особистості [1, с. 57].

Таким чином, діяльність бібліотек багатфункціональна та різнопланова. Мета і мотиви відвідування бібліотек найрізноманітніші: від бажання відпочити, розважитися до необхідності терміново знайти інформацію. Але сьогодні впливає на функції бібліотеки, трансформує її соціальну роль у суспільстві.

Медіа являють собою специфічний соціальний інструмент пізнання реальності, необхідний для стабілізації та самоорганізації суспільства і забезпечення його еволюції.

Досвід роботи за проектною діяльністю роботи з журналістами розкрито у методичній розробці «Регіональний PR-офіс сучасних бібліотек Житомирщини», яка допоможе бібліотекарям пізнати глибше «журналістську кухню» та створити свій піар-офіс. Також у посібнику розкрито значення понять «меседж», «медіаплан», «бекграундер» та ін. для сучасної бібліотеки; детально описано базові правила складання прес-анонсу, прес-релізу, пост-релізу; узагальнено інформацію про те, як написати текст для online-видання або бібліотечного блогу/сайту; охарактеризовано основні правила фахівця з PR та правила контактування з журналістами [9, с. 2].

Сьогодні бібліотеки повністю змінилися, модернізувалися і продовжують розвиватися.

У сучасному світі зміни ідей, технологій, техніки відбуваються скоріше, ніж зміни життя одного покоління. Саме тому, кожен бібліотекар повинен бути успішним, конкурентоспроможним, самодостатнім. Він повинен бути сучасним!

Список використаних джерел

1. Аладжальян С. Все під силу одному думця / С. Аладжальян // Бібліотечна планета. – 2005. – № 1. – С. 56–57.

2. Гринько В. В. Співпраця бібліотек, що надають сучасні послуги відвідувачам, із засобами масової інформації [Електронний ресурс] / В. В. Гринько. – Режим доступу: <http://ru.calameo.com/books/00063294557e8e26181e0>. – Перевірено: 06.11.2015 р.

3. Журавська Н. А. Регіональний PR-офіс сучасних бібліотек : менеджмент, делегування функцій та контроль за командною роботою / Н. А. Журавська // Бібліотека у форматі Д0. – 2015. – № 1. – С. 18–22. – (Вітчизняний та зарубіжний досвід).

4. Эркаева Г. Д. Библиотека позитивных перемен : новые направления, новые идеи / Г. Д. Эркаева // Библиотека в школе (Первое сентября). – 2014. – № 3. – С. 27–28.

5. Иванова Я. З користю для себе та читачів / Я. Иванова // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. Бібліотечна робота. – 2014. – № 2. – С. 40–47.

6. Кохно Є. Бібліотечні проекти в патріотичному вихованні / Є. Кохно // Шкільний бібліотечно-інформаційний центр. Бібліотечна робота. – 2014. – № 2. – С. 35–39.

7. Марченко Т. Інновації в обслуговуванні користувачів : здобутки і проблеми : за матеріалами дослідження / Т. Марченко // Бібліотечна планета. – 2007. – № 2. – С. 31–32.

8. Медіаосвіта та медіаграмотність : підручник / ред.-упор. В. Ф. Иванов, О. В. Волошенко ; за наук. ред. В. В. Різуна. – К. : Центр Вільної Преси ; Академія Української Преси, 2013. – 352 с. – (Бібліотека масової комунікації Академії Української Преси).

9. Регіональний PR-офіс сучасних бібліотек Житомирщини: досвід роботи Житомирської обласної бібліотеки для дітей за проектною діяльністю / Обласна бібліотека для дітей Житомирської обласної ради ; уклад. Н. А. Журавська. – Житомир, 2015. – 32 с.

10. Розумні інвестиції. Соціально-економічна цінність бібліотек : [інформація про роботу українських бібліотек, які беруть участь у програмі у 2010-2013 рр.] / Бібліоміст. – К., 2014. – 80 с.

11. Сучасні форми роботи в бібліотеках : (інформація до словника успішного бібліотекаря) : сторінка методиста / матеріал підгот. С. Ковальчук // Бібліотечна планета. – 2014. – № 2. – С. 24–26.

12. Філософсько-теоретичні та практико-зорієнтовані аспекти випереджаючої освіти для сталого розвитку : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 5 груд. 2013 р. / наук. ред. О. Є. Висоцька. – Дніпропетровськ : Роял Принт, 2014. – Ч. 2. – 214 с.

13. Шейбе С. Медіаграмотність: критичне мислення у мультимедійному світі : підруч. для вчителя / С. Шейбе, Ф. Рогоу ; перекл. з англ. С. Дьома ; за заг. ред. В. Ф. Іванова, О. В. Волощенко. – К. : Центр Вільної Преси ; Академія Української Преси, 2014. – 319 с. – (Бібліотека масової комунікації Академії Української Преси).

14. Шевченко І. О. Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації / І. О. Шевченко ; Укр. бібл. асоц., Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. – К. : Самміт-книга, 2012. – 76 с.

15. Якушко Т. Бібліотека, бібліотекарі та користувачі бібліотек в епоху ВЕБ 2.0: виклики часу / Т. Якушко, Т. Ярошенко // Якушко Т., Т. Ярошенко Технології Веб 2.0 для бібліотек і користувачів : нові можливості розвитку бібліотечного середовища : посіб. для бібліотекарів за прогр. підвищ. кваліфікації / Т. Якушко, Т. Ярошенко ; Укр. бібл. асоц., Центр безперерв. інформ.-бібл. освіти, Голов. тренінг. центр для бібліотекарів. – К. : Самміт-книга, 2012. – С. 8–15.

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Журавская Н. А.

Житомирская областная библиотека для детей

Иновационные формы работы современной библиотеки как требование времени (на примере деятельности Житомирской областной библиотеки для детей и PR-офиса библиотек Житомирской области)

Рассмотрено значение инновационных форм работы для развития современной библиотеки. Отмечены новые перспективные направления в обслуживании пользователей и популяризации литературы с помощью современного медиапространства. Описан практический опыт работы Житомирской областной библиотеки для детей в вводе новых форм обслуживания пользователей в рамках деятельности регионального PR-офиса современных библиотек Житомирской области.

***Ключевые слова:** современная библиотека, медиaproстранство, СМИ, PR-офис библиотек Житомирской области, инновационные формы работы.*

Zhuravska N.

Zhytomyr Regional Library for Children

Innovative forms of work of a modern library as requirement of time (at the example of activity of Zhytomyr Regional Library for Children and PR-office of the libraries of Zhytomyr region)

The value of innovative forms of work for development of a modern library is considered. New perspective directions in service of users and popularization of literature by means of modern media space are marked. Practical experience of work of Zhytomyr Regional Library for Children in the inculcation of new forms of service within the framework of activity of regional PR-office of the modern libraries of Zhytomyr region is described.

***Keywords:** modern library, media space, mass-media, PR-office of the libraries of Zhytomyr region, innovative forms of work.*

УДК 811.111:378.14

Tabunshchuk A.,

Senior lecturer

Subdepartment of IT and Modeling

FINDING THE RIGHT BOOKS AND SUPPLEMENTARY MATERIALS FOR ESP COURSE

The article is about finding the right coursebook and supplementary materials for teaching English for specific purposes. It classifies both the requirements to meet in ESP course and the course design requirements to meet in a good textbook or any other teaching aid. Further attention is paid to the core dilemmas of the time, money and limited schooling facilities.

***Keywords:** English for specific purposes, course design, absolute and variable characteristics, nativistic and national distinctions, linguistically advanced students.*

How to find a good coursebook for teaching English for specific purposes has been so far a live issue.

English for specific purposes (ESP) according to Wikipedia is a sphere of teaching English language including Business English, Technical English, Scientific English, English for tourism, etc. It is sometimes referred to as a functional English.

ESP has some absolute and variable characteristics to be considered in its course design. One of those absolute characteristics is that ESP makes use of underlying methodology and activities of the discipline it serves. That requires a great interdisciplinary concern. Technically there are at least five professionals required for writing a good ESP coursebook:

- a teacher;
- a course designer and materials provider;
- a collaborator;
- a researcher;
- an evaluator.

But many functional English coursebooks are written by teachers of general English under cosmetic expert supervision and with a fraction of their collaboration thus falling short of up-to-date nomenclature and functional discourse.

Another requirement to meet is ESP centered on the language appropriate to professional activities in terms of grammar, lexis, register, study skills and genre. Coursebooks written by non-natives lack authenticity and register while those written by native speakers never consider nativistic (mental, linguistic) and national (communicative, cultural) distinctions of foreign students. Technically the latter almost never include translation and back-translation exercises vital in teaching accurate language production.

Dudley – Evans and St John (1998) say ESP is generally designed for intermediate or advanced students, but it can be used with beginners (pp. 4-5). And here educators are facing two problems. One is a small number of linguistically (in terms of the English language) and thus cognitively advanced students in certain countries due to insufficient schooling in those countries. The other is limited teaching hours to fill in the language gaps. Those two problems engender another one. That is to find a coursebook to satisfy all those wants and meet the curriculum requirements.

So, do ESP textbooks really exist? This is central question Johns (1990) addresses. One of the core dilemmas he presents is that «ESP teachers find themselves in a situation where they are expected to produce a course that exactly matches the needs of a group of learners, but are expected to do so with no, or very limited, preparation time» (Johns, 1990, p. 91).

Стаття надійшла до редакції 18.11.2015.

Табунщик О. В.

Житомирський національний агроекологічний університет

Підбір підручників і супроводжувального матеріалу для викладання англійської мови за професійним спрямуванням

У статті підіймається питання пошуку навчальної літератури та додаткових матеріалів при викладанні предмета «Англійська мова за професійним спрямуванням». Визначено загальні вимоги, що мають бути враховані під час викладання курсу, та вимоги до навчальної літератури і супроводжувальних матеріалів. Особлива увага приділяється питанням нестачі часу, коштів і можливостей у підборі літератури.

***Ключові слова:** англійська мова за професійним спрямуванням, методичне забезпечення курсу, головні та другорядні потреби і вимоги, ментальні та національні відмінності, здібні до навчання студенти.*

Табунщик А. В.

Житомирский национальный агроекологический университет

Отбор учебников и сопроводительного материала для обучения английского языка с профессиональной направленностью

В статье поднимается вопрос поиска учебной литературы и дополнительных материалов для преподавания предмета «Английский язык с профессиональной направленностью». Определены общие требования, которые следует учесть при разработке методического обеспечения предмета, и требования к учебной литературе и сопроводительным материалам курса. Особое внимание уделяется вопросам недостатка времени, средств и возможностей при подборе литературы.

***Ключевые слова:** английский язык с профессиональной направленностью, методическое обеспечение предмета, главные и второстепенные потребности и требования, отличия во взглядах и укладе жизни, способные студенты.*

УДК 02:023.5

Гейзе І. С.,

методист Наукової бібліотеки

Житомирського національного агроекологічного університету

ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ СУЧАСНОГО БІБЛІОТЕКАРЯ

Досліджується структура іміджу сучасного бібліотекаря, визначаються його складові з урахуванням дії внутрішніх та зовнішніх

чинників; обґрунтовується комплексний підхід у створенні позитивного образу сучасного бібліотекаря.

Ключові слова: *імідж, образ бібліотекаря, бібліотечна сенсація, коефіцієнт корисної дії, соціальна активність, програма «Активні громадяни».*

Структурно імідж є складним утворенням, у якому кожен елемент виконує важливу функцію, «працює» на формування образу в громадській свідомості. Зважаючи на складність формування іміджу, визначення цього процесу є достатньо актуальним питанням і потребує застосування комплексного підходу.

Мета статті – знівелювати стереотипний образ бібліотекаря та показати процес формування образу сучасного бібліотекаря в його очах та громадської свідомості.

Слово «імідж» (від англ. «image») у перекладі означає «образ», «вигляд». В англійській мові це поняття доволі багатозначне, наприклад, «Великий англо-український словник» наводить такі можливі варіанти його значення: 1) зображення; 2) скульптура; статуя; 3) образ, подоба; імідж; 4) ікона; 5) відображення, відбиття; 6) копія, подібність, схожість; 7) уявний образ; 8) літературний образ; метафора; 9) утілення, символ; взірець, зразок; 10) яскраве зображення, відтворення [4, с. 11].

Натомість в українській мові «імідж» є поняттям значно вужчим: 1) громадська думка, уявлення про когось, щось; репутація, образ. 2) образ особи (зокрема її вигляд і манера поведінки) спрямований на формування громадської думки чи уявлення про неї [3].

Імідж бібліотекаря слід розглядати в ракурсі іміджу бібліотеки, як елемент системи. Спонукальною, рушійною силою формування і зміни іміджу є ставлення до власного образу. Так, потреба людини стати більш привабливою для себе та інших змушує її шукати шляхи зміни свого іміджу, і, навпаки, байдужість може призвести до деградації [2, с. 15].

Образ сучасного бібліотекаря формується під впливом неочікуваних бібліотечних сенсацій. Для прикладу, Наукова бібліотека Житомирського національного агроекологічного університету апробувала та успішно застосовує технологію штрихового кодування бібліотечного фонду, – і це стає відомо завдяки відеоролику «Штрихове кодування бібліотечного фонду» https://www.youtube.com/watch?v=_uMhuUChizU. Два роки поспіль персонал бібліотеки наносить штрихові коди на документи **за допомогою ручного маркіратора ANSER U2, і лише образ жінки, з чорною валізою у бібліотеці, сприймається громадськістю як сенсація.** Позитивним є приклад участі бібліотекарів у різних фотоконкурсах. **Конкурс фотографій «Я – молодий, сучасний бібліотекар»** від Молодіжної секції Української бібліотечної асоціації

пропонує обрати для бібліотекаря свій образ, *лайт-версію*: романтичний стиль, ніжна дівчина, маленька дівчинка, лялька; *гламур*: елегантний і вечірній стиль, fashion, богема (розкіш, шик); *колорит*: етнічний стиль, національний колорит; образ *пацанки*: ковбойка, рокерша, бойфренд-стайл та ін.

<http://molod.ula.org.ua/sotsialnij-napryam/initiatiivi-ta-konkursi/item/429-konkurs-fotohrafii-ya-molodyi-suchasnyi-bibliotekar-2015>

Привабливий імідж бібліотекаря безпосередньо пов'язаний з його коефіцієнтом корисної дії. Нові технології створення електронних інформаційних продуктів, потенціал і потреби інтернет-простору демонструють необхідність професійної міграції бібліотекарів у нові сфери діяльності, розширення, а не звуження поля бібліотечних послуг. В обов'язки бібліотекарів входить як навчання, консультації, так і посередництво, оскільки обсяг інформації вимагає більшої, ніж раніше, кількості фахівців, які володіють навичками пошуку інформації і вміють аналізувати й оцінювати потреби користувачів. Професійні якості і вміння, навички практичної медіаграмотності необхідні не лише для функціонування усіх бібліотечних процесів, а й надають бібліотекарям цілий спектр можливостей для власної самореалізації.

Невід'ємною складовою іміджу бібліотекаря є його соціальна активність. Участь у різних соціальних програмах і проектах як на регіональному, так і на міжнародному рівнях та просування цих ідей з метою консолідації місцевої громади для бібліотеки є справою першорядною. Цього року Наукова бібліотека Житомирського національного агроєкологічного університету долучилася до міжнародної програми «Активні громадяни» за підтримки Британської ради. Один з працівників бібліотеки на конкурсній основі був відібраний як фасилітатор програми і пройшов комплексне навчання у м. Києві. Наступний етап програми – фасилітаційні навчання для громадян міста Житомир. Представники громадських, релігійних організацій, благодійних фондів, бібліотечної громади; учні, студенти взяли участь у дводенному семінарі, результатом якого стали проекти соціальної дії, направлені на покращення життя громади <https://www.youtube.com/watch?v=Dk1fko39Jt0>. У рамках реалізації програми було здійснено декілька міжрегіональних візитів і проведено ряд тренінгів та навчань, для прикладу, тренінг за програмою Британської ради «Активні громадяни» у програмі Львівського бібліотечного форуму «Бібліотек@ – стратегія розвитку».

Програма «Активні громадяни» за участі Британської ради реалізується у більш ніж 42 країнах світу. Мета проекту полягає у сприянні соціальним змінам і забезпеченні сталого розвитку шляхом створення і розбудови мережі молодих лідерів із залученням молодіжних

організацій, які є рушіями реформ у своїх громадах та надання їм знань і навичок, що сприятимуть побудові відносин між людьми на засадах рівності та рівних можливостей, поваги до різноманіття, вміння вести безконфліктний діалог.

Основні компоненти проекту включають: тренінгові семінари для молоді, які охоплюють вміння ефективної взаємодії для кращого розуміння місцевих громад і глобальної взаємозалежності, питання сталого розвитку для запровадження позитивних змін, навички планування і менеджменту проектів; поширення учасниками отриманих знань у своїх громадах серед молоді; проекти соціальної дії, які розробляються і запроваджуються учасниками програми на основі набутих знань та їх поглядів на потреби розвитку своїх громад
https://www.youtube.com/watch?v=7poeMK_KvaE&feature=youtu.be.

За підтримки ІФЛА та програми «Бібліоміст» бібліотека стала співорганізатором міжрегіональних обговорень зі створення Маніфесту Української бібліотечної асоціації «Бібліотеки в умовах кризи» http://www.nibu.kiev.ua/files/manifest_UBA.pdf [1], а за фінансової підтримки Посольства США в Україні спільно з **кафедрою правознавства організувала і провела цикл тематичних вебінарів, які спрямовані на отримання громадянами України знань про механізми реалізації своїх конституційних прав під час виборів.**

[http://www.lib.znau.edu.ua/jirbis2/index.php?option=com_content&view=artic
le&id=100&Itemid=461](http://www.lib.znau.edu.ua/jirbis2/index.php?option=com_content&view=article&id=100&Itemid=461).

Таким чином, дискусії навколо іміджу бібліотекаря та його сприйняття, широкою громадськістю, на пряму залежать від наявності чи відсутності сенсаційної інформації про нього, пов'язані з коефіцієнтом корисної дії та визначається його соціальною активністю.

Список використаних джерел

1. Ігнатюк М. В. Проблеми бібліотечно-інформаційного обслуговування користувачів бібліотек аграрного профілю в умовах кризи: про що не буде сказано в Маніфесті УБА [Електронний ресурс] / М. В. Ігнатюк // Бібліотеки ВНЗ України у процесі імплементації Закону «Про вищу освіту» та інформатизації суспільства : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 16–19 черв. 2015 р. – Івано-Франківськ : НТБ ІФНТУНГ, 2015. – С. 119–126. – Систем. вимоги: CD-ROM ; Windows 98/2000/ NT/ XP. – Назва з етикетки диску. – Режим доступу: http://ir.znau.edu.ua/bitstream/123456789/26851/1/BVNZU_2015_119-126.pdf. – Перевірено: 7.12.2015.

2. Кольцова Т. Н. Профессиональный имидж современного библиотекаря [Електронний ресурс] / Т. Н. Кольцова // Молодые в библиотечном деле. – 2009. – № 4/5. – С. 15–17. – Режим доступу:

http://www.library.ru/1/education/journal/archive/mbd_4-5_2009.pdf. – Назва з екрану. – Перевірено: 7.12.2015.

3. Новітній онлайнний словник української мови (2013–2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/f/imidzh>. – Назва з екрану. – Перевірено: 7.12.2015.

4. Перельгіна Е. Б. Психологія іміджа : учеб. пособие / Е. Б. Перельгіна. – М. : Аспект Пресс, 2002. – 223 с.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015.

Гейзе И. С.

Научная библиотека

Житомирского национального агроэкологического университета

Профессиональный имидж современного библиотекаря

Исследуется структура имиджа современного библиотекаря, определяются его составляющие с учетом действия внутренних и внешних факторов; обосновывается комплексный подход в создании положительного образа современного библиотекаря.

***Ключевые слова:** имидж, образ библиотекаря, библиотечная сенсация, коэффициент полезного действия, социальная активность, программа «Активные граждане».*

Geyze I.

Scientific Library,

Zhytomyr National Agroecological University

Professional image of a modern librarian

The structure of the image of a modern librarian, its components are determined taking into account the actions of internal and external factors; an integrated approach in creating a positive image of the modern librarian is grounded.

***Keywords:** image, the image of a librarian, library sensation, efficiency, social activity, the program «Active citizens».*

Багрова С. І.,

завідувач відділу обслуговування науковою літературою Наукової бібліотеки

Житомирського національного агроекологічного університету

Стралківська О. П.,

бібліотекар відділу обслуговування науковою літературою Наукової бібліотеки

Житомирського національного агроекологічного університету

ЕЛЕКТРОННА ДОСТАВКА ДОКУМЕНТІВ ЯК НОВАЦІЯ В ОБСЛУГОВУВАННІ КОРИСТУВАЧІВ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ ЖИТОМИРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті розкрито досвід впровадження послуги електронної доставки документів у практику роботи Наукової бібліотеки ЖНАЕУ.

***Ключові слова:** бібліотечне обслуговування, електронні копії документів, бібліотечна послуга.*

Наукова бібліотека Житомирського національного агроекологічного університету (ЖНАЕУ) як координаційний, науково-методичний центр об'єднання сільськогосподарських бібліотек Житомирської області спрямовує свою роботу на інформаційне забезпечення розвитку науки, освіти і практики, удосконалення механізмів задоволення інформаційних потреб й запитів користувачів, пошук нових форм і методів інформаційного обслуговування.

Технологія електронної доставки документів (ЕДД) – це комплекс робіт, що дає змогу оперативно надавати копії документів віддаленим користувачам як шляхом переведення традиційних видань в електронну форму, так і надаючи електронні копії видань, що зберігаються у повнотекстових базах даних [8, с. 13].

Наразі електронна доставка документів є однією з обговорюваних у фаховій літературі тем. Питанню ЕДД у бібліотеках присвячені роботи сучасних українських і російських фахівців: Н. Розколупи [10], С. Прохоренко, Т. Павленко [8], М. Ігнатюк [4], О. Ісаєнка, Н. Коліберди [5], К. Карамішевої [6], О. Єроніної [3], О. Деметрьєвої [2], О. Гурбанової [1], О. Лаврик, В. Глухова [7] та ін.

Метою статті є висвітлення досвіду впровадження послуги електронної доставки документів як сучасної технології обслуговування користувачів у практику роботи Наукової бібліотеки ЖНАЕУ.

Актуальним питанням віртуального обслуговування Наукової бібліотеки ЖНАЕУ є підвищення рівня якості та оперативності послуги ЕДД у задоволенні інформаційних потреб сучасного користувача.

В умовах зростання попиту на оперативну інформацію традиційні методи її доставки виявилися недостатніми. У зв'язку з невідповідністю між доступністю інформації про документ і тривалим очікуванням на його одержання гальмуються процеси обслуговування. Для подолання цієї проблеми бібліотеки взяли курс на сканування документів і пересилку електронних копій на e-mail [9, с. 17].

З 2014 року, паралельно з традиційними технологіями обслуговування користувачів, у Науковій бібліотеці ЖНАЕУ розпочалося впровадження нової послуги – електронної доставки документів. Наразі користувачами цієї послуги є не тільки науковці, викладачі, аспіранти, але й студенти, які зацікавлені в оперативному отриманні інформації. Послуга має ряд переваг перед традиційним обслуговуванням:

- практична відсутність відмов видати документ з поясненням, що він в одному примірнику;
- оперативність обслуговування віддалених користувачів за рахунок стислих термінів доставки документів;
- багаторазове використання електронної копії у разі повторних запитів на надання конкретних документів.

Кожна бібліотека має свої власні механізми одержання замовлень і передачі файлів замовникам. Для регулювання цих механізмів фахівці Наукової бібліотеки ЖНАЕУ розробили такі організаційні документи, як: «Положення про систему електронної доставки документів» та «Журнал реєстрації замовлень через ЕДД».

На сайті представлений технологічний процес і порядок надання послуг з електронної доставки документів віддаленим користувачам. Для того, щоб замовити копію документа, необхідно заповнити інтерактивну форму (рис. 1). На кожному документі замовник має оформити окреме замовлення

http://www.lib.znau.edu.ua/jirbis2/index.php?option=com_content&view=article&id=23&Itemid=396.

Послуга електронної доставки документів надає можливість замовляти електронну копію друкованих документів з фондів бібліотеки та інших офіційних джерел. Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права», приймаються замовлення на копіювання та доставку окремих опублікованих статей і уривків з опублікованих друкованих творів. Отримані копії дозволяється використовувати лише з метою освіти, навчання та приватного дослідження. Не дозволяється тиражувати отримані копії, відтворювати їх у будь-якій формі, окрім одноразового друку електронного файлу, та передавати іншим особам або

організаціям. Виконуються замовлення на доставку фрагментів документів обсягом до 15 сторінок протягом 5-ти днів.

The image shows a web interface for 'Електронна доставка документів' (Electronic document delivery) from the 'НАУКОВА БІБЛІОТЕКА Житомирського національного агродовничого університету'. The page has a blue header with the university logo and name. The main content area is divided into several sections: 'Електронна доставка документів' (Electronic document delivery) with a description of the service; 'Інформація' (Information) with a list of services; 'Замовлення' (Order) with a form for entering document details like title, author, and year; and 'Дані користувача' (User data) with fields for name, email, and phone number. There is also a 'Примітки до зам.' (Order notes) field and a 'Замовити' (Order) button at the bottom.

Рис. 1. Форма замовлення ЕДД

Для формування інформаційної культури користувачів й з метою популяризації послуги ЕДД, згідно з наказом ректора, була введена дисципліна «Інформаційна культура студента» для студентів молодших курсів усіх спеціальностей та надаються індивідуальні й групові консультації для науковців, викладачів, аспірантів та студентів [4, с. 119].

Науково-викладацькому персоналу університету та бібліотекам об'єднання регулярно надходять електронні листи з інформацією про нові надходження з відсканованим змістом періодичних видань. З 2014 року за допомогою електронної доставки користувачам Наукової бібліотеки ЖНАЕУ було надано 770 копій документів. На 01.11.2015 було замовлено 395 копій.

У контексті сучасного розвитку інформаційних технологій електронна доставка документів є однією з пріоритетних бібліотечних послуг: дозволяє звужити просторові та часові рамки отримання інформації користувачем.

Список використаних джерел

1. Гурбанова О. Российская национальная библиотека как Федеральный центр МБА и ДД Российской Федерации / О. Гурбанова // Библиотечное дело. – 2013. – № 13. – С. 6–8.

2. Дементьева Е. В. Электронный межбиблиотечный абонемент – основа для равноправного информационного обмена в настоящем и будущем / Е. В. Дементьева // Научные и технические библиотеки. – 2003. – № 4. – С. 92–97.

3. Еронина Е. А. Электронная доставка документов – ближайшая перспектива в развитии новых технологий ГПНТБ России / Е. А. Еронина, Г. А. Лисицына // Научные и технические библиотеки. – 1998. – № 1. – С. 120–122.

4. Игнатюк М. В. Развитие информационной грамотности пользователей объединения сельскохозяйственных библиотек Житомирской области как компонент современной системы библиотечно-информационного обеспечения в области агроэкологии / М. В. Игнатюк // Библиотеки в информационном обществе: сохранение традиций и развитие новых технологий : докл. междунар. науч. конф., 3–4 дек. 2014 г. / Гос. учреждение «Белорус. с.-х. б-ка им. И. С. Лупиновича» Нац. акад. наук Беларуси ; редкол.: В. В. Юрченко [и др.]. – Мн., 2014. – С. 116–123.

5. Ісаєнко О. Комплексне інформаційне обслуговування віддалених користувачів НБУВ: концепція, регламентувальна документація / О. Ісаєнко, Н. Каліберда // Вісник Книжкової палати. – 2012. – № 11. – С. 16–20.

6. Карамішева К. Онлайн-послуги Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: сучасні підходи та перспективи / К. Карамішева // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 6. – С. 1–4.

7. Лаврик О. Л. Электронная доставка документов [Электронный ресурс] / Л. О. Лаврик, В. А. Глухов ; ГПНТБ СО РАН. – 2000. – Режим доступа: <http://www.spsl.nsc.ru/lisa/index.htm>. – Назва з екрану. – Перевірено: 17.11.2015.

8. Прохоренко О. Електронна доставка документів у Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського: досвід упровадження / О. Прохоренко, Т. Павленко // Бібліотечний вісник. – 2014. – № 2 (220). – С. 12–16.

9. Прохоренко О. Сучасні технології обслуговування користувачів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського через МБА та ЕДД / О. Прохоренко, Т. Павленко // Бібліотечний форум. – 2014. – № 1. – С. 16–19.

10. Розколупа Н. Електронна доставка документів і авторське право / Н. Розколупа // Бібліотечна планета. – 2005. – № 4. – С. 19–21.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015.

Багрова С. И., Стралковская О. П.

Научная библиотека

Житомирского национального агроэкологического университета

Электронная доставка документов как новация в обслуживании пользователей Научной библиотеки Житомирского национального агроэкологического университета

В статье раскрыт опыт внедрения услуги электронной доставки документов в практику работы Научной библиотеки ЖНАЭУ.

***Ключевые слова:** библиотечное обслуживание, электронные копии документов, библиотечная услуга.*

Bahrova S., Stralkivska O.

Scientific Library,

Zhytomyr National Agroecological University

Edd as innovation in service of users in Scientific Library of Zhytomyr National Agroecological University

In the article the experience of inculcating service EDD in the practice of work of Scientific Library of ZNAEU is exposed.

***Keywords:** library service, electronic copies of documents, library service.*

УДК 027.7:021.61

Сталідзанс Л. Я.,

завідувач відділу інформаційних технологій

та комп'ютерного забезпечення Наукової бібліотеки

Житомирського національного агроекологічного університету

ВІДКРИТИЙ ДОСТУП ДО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ПРОДУКТІВ ЖИТОМИРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті висвітлено досвід створення Інституційного репозитарію Житомирського національного агроекологічного університету. Розкрито роль Наукової бібліотеки ЖНАЕУ у представленні інтелектуальних продуктів університету науковій спільноті світу.

***Ключові слова:** відкритий доступ, інституційний репозитарій ЖНАЕУ, електронний архів ЖНАЕУ, депозитор, вищий навчальний заклад, наукова бібліотека.*

Відкритий доступ до інформації став сучасною практикою наукової комунікації для всіх, хто вийшов за межі традиційного наукового видання.

Під поняттям «відкритий доступ» найчастіше розуміють безкоштовний, швидкий, постійний, повнотекстовий доступ у режимі реального часу до наукових та навчальних матеріалів у глобальній інформаційній мережі. Ініціатива відкритого доступу розвивається вже понад 13 років і мотивується такими документами, як: Будапештська ініціатива відкритого доступу, Берлінська декларація про відкритий доступ до наукових та гуманітарних знань тощо [1, 4].

Опанування теоретичних засад «відкритого доступу» до наукової інформації та практичних шляхів їх застосування є першим кроком на шляху до створення власного репозитарію [2, с. 15]. У 2013 р. Наукова бібліотека Житомирського національного агроекологічного університету виступила з ініціативою створення інституційного репозитарію (IP). Репозитарій – електронний архів, що накопичує, систематизує, зберігає та забезпечує довготривалий відкритий доступ до результатів науково-дослідницької та науково-освітньої діяльності університету шляхом їх архівування та самоархівування. Впровадження проекту університетського електронного архіву було поділено на три етапи – організаційний, технологічний, інформаційний.

На першому етапі – організаційному – створено робочу групу, яка заручилася підтримкою адміністрації у створенні електронного архіву; вивчено досвід інших університетів; визначено назву, мету та завдання; розроблені структура та загальні принципи розміщення матеріалів у репозитарії. Документ, що розміщується в IP повинен носити науковий, освітній чи дослідницький характер та може включати прийняту до друку або опубліковану версію.

На другому етапі – технологічному – встановлено та налаштовано програмне забезпечення відкритого доступу DSpace розробки Массачусетського технологічного інституту, що підтримує протокол обміну метаданими OAI-PMH (Open Archives Initiative – Protocol for Metadata Harvesting) на сервері університету <http://ir.znau.edu.ua>. Протягом 2014–2015 рр. електронний архів було зареєстровано у довідниках та реєстрах відкритого доступу: Directory of Open Access Repositories (<http://www.openoar.org>), Just another harvester (<http://jah.su>), OpenAIRE (<http://www.openaire.eu>), Registry of Open Access Repositories (<http://roar.eprints.org>), Webometrics (<http://repositories.webometrics.info>), WorldCat (<http://www.worldcat.org>). Репозитарій був представлений на засіданні Вченої ради університету. Відповідно до рішень Вченої ради були затверджені «Положення про Інституційний репозитарій (електронний архів) Житомирського національного агроекологічного університету», наказ «Про Інституційний репозитарій (електронний архів) ЖНАЕУ», «Авторський договір про передачу невиключних прав на використання твору».

На третьому етапі – інформаційному – проведено презентацію ресурсу на засіданнях методичних рад факультетів і кафедр та агітаційну роботу серед науково-педагогічних працівників щодо наповнення електронного архіву. Загальне управління репозитарієм, усі суперечливі питання щодо розміщення або вилучення документів з електронного архіву здійснює Координаційна рада, яку очолює ректор. У науково-інноваційних інститутах та кафедрах університету були визначені депозитори, відповідальні за розміщення документів у репозитарії. Згідно з представленими списками та розробленого графіку було організовано і проведено навчання бібліотекарями щодо розміщення матеріалів у ІР [3, с. 33].

Щомісяця відповідальні депозитори забезпечують розміщення документів в Інституційному репозитарії університету. Науково-педагогічні працівники відповідних структурних підрозділів подають їм інформацію про свій науковий доробок згідно з наказом «Про Інституційний репозитарій (електронний архів) ЖНАЕУ», вимог «Положення про Інституційний репозитарій (електронний архів) Житомирського національного агроекологічного університету» та правил наповнення репозитарію за формою заявки щодо розміщення документу.

Наразі співробітники бібліотеки активно залучають авторів до самоархівування власних наукових праць. У цьому є значні переваги. По-перше, знімається питання авторського права, адже автор при розміщенні документу погоджується із Авторським договором про передачу невиключних прав на використання твору. По-друге, забезпечується швидке наповнення репозитарію цільовим контентом.

За вагомий особистий внесок у наповнення репозитарію, представлення інтелектуальних продуктів університетської спільноти у середовищі світового науково-освітнього товариства Координаційна рада репозитарію заохочує подяками активних депозиторів та оприлюднює цю інформацію на сайті.

Бібліотекарями на допомогу депозиторам були створені приклади бібліографічних описів та відеоінструкція «Як опублікувати документ у репозитарії», що завантажена на власному каналі «Бібліотека ЖНАЕУ» на YouTube. Бібліотека забезпечує якісне та оперативне обслуговування користувачів за допомогою віртуально-довідкової служби «Запитай бібліотекаря», чату «Допомога Online», листування, дзвінків, індивідуальних консультацій.

На 01.11.2015 р. у Інституційному репозитарії опубліковано 2641 документ. За даними Webometrics електронний архів Житомирського національного агроекологічного університету у 2015 р. зайняв 36-е місце в Україні за міжнародним рейтингом репозитаріїв. Він став частиною загальної електронної бібліотеки та складовою інтегрованої

інформаційної системи університету. У структурі репозитарію визначено чотири постійно діючі фонди: «Інститути, факультети та підрозділи університету»; «Періодичні видання»; «Роботи аспірантів та докторантів»; «Роботи студентів». Переважну кількість матеріалів колекцій складають наукові статті, матеріали конференцій, автореферати дисертацій, монографії, навчальні посібники, підручники або їх розділи.

Репозитарії відкритого доступу стають обов'язковим елементом українських вищих навчальних закладів. Найчастіше саме бібліотеки ініціюють створення, а потім виконують функції адміністрування та інструктивно-методичного забезпечення інституційних репозитаріїв, пропагуючи переваги відкритого доступу до інтелектуальних продуктів науковців. На сучасному етапі інтеграції у світовий інформаційний простір Наукова бібліотека бере активну участь у підвищенні престижу і рейтингу Житомирського національного агроекологічного університету в цілому та кожного науковця зокрема.

Список використаних джерел

1. Берлинская Декларация об открытом доступе к научному и гуманитарному знанию [Електронний ресурс] / Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities. – Режим доступу: http://openaccess.mpg.de/67987/BerlinDeclaration_rus.pdf. – Перевірено: 15.11.2015.

2. Бруй О. Інституційний репозитарій: перші кроки / О. Бруй // Бібліотечний форум України. – 2006. – № 4. – С.14–17.

3. Ігнатюк М. В. Розвиток інституціонального репозитарію ЖНАЕУ як елементу регіональної системи бібліотечно-інформаційного обслуговування в області агроекології / М. В. Ігнатюк // Бюл. Нац. наук. с.-г. б-ки НААН. – 2014. – Вип. 2 : Матеріали Всеукр. наук. семінару «Інтегрований галузевий інформаційний ресурс: стан, проблеми, перспективи створення та забезпечення доступу». – С. 31–35.

4. Read the Budapest Open Access Initiative [Електронний ресурс] / Budapest Open Access Initiative. – Режим доступу: <http://www.budapestopenaccessinitiative.org/read>. – Перевірено: 15.11.2015.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015.

Сталидзанс Л. Я.

Научная библиотека

Житомирского национального агроэкологического университета

Открытый доступ к интеллектуальным продуктам Житомирского национального агроэкологического университета

В статье отображен опыт создания Институционального репозитария Житомирского национального агроэкологического университета. Раскрыта роль Научной библиотеки ЖНАЭУ в представлении интеллектуальных продуктов университета научному сообществу мира.

***Ключевые слова:** открытый доступ, институциональный репозитарий ЖНАЭУ, электронный архив ЖНАЭУ, депозитор, высшее учебное заведение, научная библиотека.*

Stalidzans L.

Scientific Library,

Zhytomyr National Agroecological University

Open access to intellectual products of Zhytomyr National Agroecological University

In the article the experience of creating Institutional archives of Zhytomyr National Agroecological University is reflected. The role of Scientific library of ZNAEU in presentation of intellectual products of the university to the scientific association of the world is exposed.

***Keywords:** open access, institutional archives of Zhytomyr National Agroecological University, electronic archives of ZNAEU, depositor, higher educational establishment, scientific library.*

УДК 025.5: 004

Яремчук Н. Г.,

завідувач інформаційно-бібліографічного відділу Наукової бібліотеки Житомирського національного агроєкологічного університету

**ВІРТУАЛЬНЕ БІБЛІОГРАФІЧНЕ ОБСЛУГОВУВАННЯ
КОРИСТУВАЧІВ У НАУКОВІЙ БІБЛІОТЕЦІ ЖНАЕУ**

У статті розкрито технологію роботи віртуальної довідкової служби «Віртуальна довідка» та практичний досвід впровадження віртуального довідково-бібліографічного обслуговування у Науковій бібліотеці ЖНАЕУ.

Ключові слова: довідково-бібліографічне обслуговування, віртуальна довідка, бібліотечний чат, віддалений користувач.

Впровадження новітніх технологій у довідково-бібліографічне обслуговування дозволяє бібліотекам перейти на якісно новий рівень, підвищує оперативність та забезпечує повноту задоволення інформаційних потреб користувачів. Розвиток Інтернет-технологій відкрив новий рівень можливостей для бібліотек. Втіленням ідеї сучасного каналу доступу до різноманітних бібліотечних послуг та електронних ресурсів стали бібліотечні сайти. На бібліотечних сайтах з'явився новий вид інформаційних послуг – «Віртуальна довідкова служба», або «Віртуальна довідка».

У фаховій літературі використовуються такі синоніми терміну, як: «віртуальна довідка», «чатові довідка», «онлайнова довідка», «електронна довідка», «автоматизована довідка», «цифрова довідка» тощо. Ці поняття означають довідково-бібліографічне обслуговування віддалених користувачів з використанням різноманітних комунікаційних каналів: електронної пошти, веб-форми, чату.

За часом одержання відповіді на запит користувача виділяють асинхронне та синхронне обслуговування. Детальний аналіз цих форм обслуговування подається у працях багатьох вітчизняних та російських науковців: Т. В. Добко [2], О. Д. Жабко [3], Л. І. Трачук [7], Г. М. Швецової-Водки [8], Н. Є. Адріанової [1] та ін. Перевага асинхронного обслуговування полягає в тому, що користувач може відправити запит у будь-який час і з будь-якої точки земної кулі, натомість, синхронне обслуговування в режимі чату забезпечує живе спілкування з користувачем. Асинхронне обслуговування найбільш зручне для виконання тематичних довідок, синхронне – фактографічних, уточнювальних та адресних. Перераховані види обслуговування мають свої переваги та недоліки, замінюють й доповнюють один одного.

Найбільш поширеним видом довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО) є «Віртуальна довідка», або «Запитай бібліотекаря». Це безкоштовна онлайнова послуга, спрямована на оперативне виконання разових запитів віддалених користувачів. Відповіді на запити готуються із застосуванням інформаційних ресурсів бібліотеки та мережі Інтернет. Прийом запитів відбувається автоматично і цілодобово, термін виконання – до 3-х діб.

Вимоги до оформлення довідки. Тематична віртуальна довідка надається у вигляді списку, який містить бібліографічний опис документів. Уточнювальні та адресні віртуальні довідки надаються у вигляді бібліографічного опису документа та шифру зберігання (місця збереження). Фактографічні запити – у вигляді конкретних даних, при

цьому вказуються джерела, з яких взято інформацію. Усі запити та відповіді зберігаються в архіві виконаних довідок, яким може скористатися будь-хто без обмежень. Архів формується з метою скорочення часу на пошук інформації, звернення до вже знайденої інформації, аналізу якості виконання довідок.

Як традиційні моделі ДБО, так і довідкові служби, що діють в онлайнному режимі, свою роботу вибудовують за принципами загальнодоступності й безоплатності, оперативності та обов'язковості виконання запитів. На сайті Наукової бібліотеки ЖНАЕУ представлені два види довідково-бібліографічного обслуговування: віртуальна довідкова служба «Віртуальна довідка» розпочала роботу з 2014 року, а чат «Допомога онлайн» – з 2015 року. Працівники відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення бібліотеки розробили програму для реєстрації запитів, ведення архіву виконаних довідок. Робота координується інформаційно-бібліографічним відділом, який відповідає за якісне та своєчасне надання відповідей.

Основні правила роботи довідкової служби:

- від одного користувача приймається тільки один запит на день;
- довідкова служба залишає за собою право визначати фіксовану кількість запитів на добу;
- не виконується запит, пов'язаний з комерційною діяльністю;
- не виконується запит, що суперечить чинному законодавству України та морально-етичним нормам;
- не виконується запит, пов'язаний з наданням готових рефератів, курсових та дипломних робіт; перекладом текстів; вирішенням математичних, фізичних, хімічних та інших завдань;
- довідкова служба залишає за собою право вилучати некоректні запити.

На момент створення «Віртуальної довідки» інформаційно-бібліографічний відділ був уже готовий до процесу обслуговування віддаленого користувача, адже бібліографи активно використовують електронні ресурси бібліотеки та інші офіційні джерела в обслуговуванні користувачів, інформуванні науковців університету, підготовці рекомендаційних списків.

Технологія роботи віртуальної довідки Наукової бібліотеки ЖНАЕУ. Для того, щоб скористатися послугою, користувачеві потрібно зайти на сайт бібліотеки у розділ «Послуги та сервіси», відкрити меню «Віртуальна довідка», клікнути на зелений «+» «Додати питання», ввести запитання, підтвердити код та надіслати (рис. 1). Надання відповіді здійснюється досить оперативно. Наприклад, якщо запит надійшов зранку, відповідь користувач може отримати цього самого дня. Запити, що надійшли після 16:00, виконуються наступного дня.

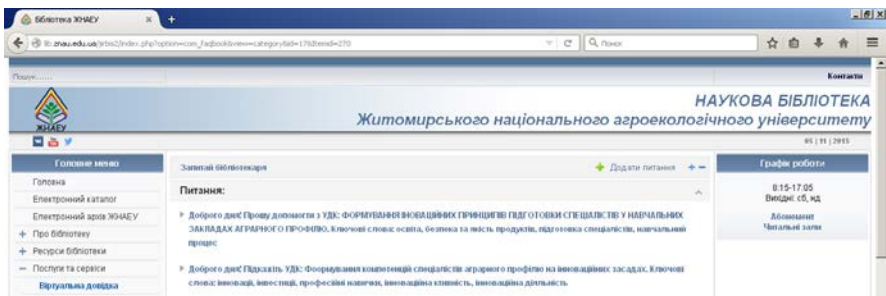

Рис. 1. «Віртуальна довідка», або «Запитай бібліотекаря»

Прикладом синхронного обслуговування у Науковій бібліотеці ЖНАЕУ є бібліотечний чат «Допомога online» (рис. 2). Бібліотечний чат функціонує через безпосереднє спілкування з користувачем у режимі реального часу. Серед основних запитів виділяємо: рекомендації з пошуку в електронному каталозі, наявність та місце знаходження документа, рекомендації з оформлення списків літератури, складання бібліографічного опису на джерело, навігація з сайту бібліотеки, довідкові запитання.

Рис. 2. Бібліотечний чат

Чат працює у двох режимах – «живий чат» і «надіслати повідомлення» (рис. 3). Запитання потрапляє на робочий стіл бібліографа. У рамках робочого часу користувач має можливість спілкуватися з бібліографом безпосередньо, в неробочі години – «надіслати повідомлення» – і наступного дня отримати відповідь на свою електронну скриньку.

Живий чат **Надіслати повідомлення** **Бібліотека**

Почати розмову
Ласкаво просимо в нашу довідкову службу! Щоб допомогти нам краще обслуговувати Вас, будь ласка, надайте інформацію до початку чату з представником бібліотеки.

Ім'я:

E-mail:

Категорія (студент, викладач, ін.):

Ваше питання:

Відділ:

Рис. 3. Живий чат

Перевага чату «Допомога online» полягає в оперативності надання інформації, а довідкової служби «Віртуальна довідка» – повноті та змістовності відповіді на запит користувача.

Технологія виконання віртуальної довідки включає: разовий запит, пошук бібліографічної або повнотекстової інформації, відповідь користувачеві. Більш детальний алгоритм віртуального довідково-бібліографічного обслуговування запропонувала у своїх розробках Г. М. Швецова-Водка [8]. Алгоритм складається із шести етапів: приймання запитів, формування його пошукового образу, визначення джерел пошуку відповіді, пошук інформації, оформлення відповіді, надання користувачеві готової довідки. Пошук інформації для віртуальних довідок здійснюється, як правило, за допомогою традиційного та електронного довідково-бібліографічного апарату та офіційних джерел інших організацій і установ.

Аналіз роботи віртуально-довідкової служби «Віртуальна довідка» дозволяє виявити переваги віртуально-довідкового обслуговування завдяки задоволенню інформаційних потреб віртуальних користувачів, отриманню безкоштовної онлайн-консультації, простоті форми та оперативності обслуговування.

Список використаних джерел

1. Адрианова Н. Е. Асинхронное и синхронное справочно-библиографическое обслуживание в Интернете // Библиография. – 2005. – № 4. – С. 78–81.

2. Добко Т. Довідково-бібліографічне обслуговування в електронному середовищі: віртуальне чи реальне / Т. Добко // Бібліотечний вісник. – 2011. – № 4. – С.11–23.

3. Жабко Е. Д. Онлайнное СБО: особенности развития / Е. Д. Жабко // Библиография. – 2005. – № 3. – С. 3–11.

4. Карамішева К. Онлайн-послуги Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського: сучасні підходи та перспективи / К. Карамішева // Вісник Книжкової палати. – 2014. – № 6. – С. 14–18.

5. Онлайнное довідково-бібліографічне обслуговування // Добко Т. В. Довідково-бібліографічна діяльність наукових бібліотек Національної академії наук України: становлення та розвиток (XX ст. – перше десятиліття XXI ст.) : монографія / Т. В. Добко. – К., 2013. – С. 264–277.

6. Романуха З. Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування у провідних університетських бібліотеках Західного регіону України / З. Романуха // Вісник Книжкової палати. – 2013. – № 7. – С. 30–32.

7. Трачук Л. І. Віртуальне довідково-бібліографічне обслуговування в українських бібліотеках / Л. І. Трачук // Вісник Книжкової палати. – 2006. – № 8. – С. 16–18.

8. Швецова-Водка Г. Н. Технология виртуального справочно-библиографического обслуживания [Электронный ресурс] / Г. Н. Швецова-Водка // Культура народов Причерноморья. – 2007. – № 100, т. 2. – С. 27–36. – Режим доступа: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/6895/04-shvetsova.pdf?sequence=1>. – Дата звернення: 4.11.2015.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015.

Яремчук Н. Г.

Научная библиотека

Житомирского национального агроэкологического университета

Виртуальное библиографическое обслуживание пользователей в Научной библиотеке ЖНАЭУ

В статье раскрыта технология работы виртуальной справочной службы «Виртуальная справка» и практический опыт внедрения виртуального справочно-библиографического обслуживания в Научной библиотеке ЖНАЭУ.

***Ключевые слова:** справочно-библиографическое обслуживание, виртуальная справка, библиотечный чат, удаленный пользователь.*

Yaremchuk N.

Scientific Library,

Zhytomyr National Agroecological University

Virtual bibliographic service of users in Scientific Library of ZNAEU

In the article the technology of work of virtual information service «Virtual information» and the practical experience of introducing virtual information and bibliographic service in Scientific Library of ZNAEU are considered.

Keywords: *information and bibliographic service, virtual information, library chat, remote user.*

УДК 004.4:378

Бугайов В. С.,

фахівець відділу інформаційних технологій
та комп'ютерного забезпечення Наукової бібліотеки
Житомирського національного агроекологічного університету

ВПРОВАДЖЕННЯ DSPACE ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ІНСТИТУЦІЙНОГО РЕПОЗИТАРІЮ ЖИТОМИРСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРОЕКОЛОГІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У статті визначено роль сучасних інформаційних технологій в трансформації основних функцій вузівської бібліотеки на прикладі використання DSpace платформи для інституційного репозитарію Житомирського національного агроекологічного університету.

Ключові слова: *інституційний репозитарій, ЖНАЕУ, DSpace, EPrints, OAI-PMH.*

Постійна трансформація глобального інформаційного простору висуває бібліотеку вищого навчального закладу на провідну роль у реалізації дієвої моделі наукової комунікації. Бібліотека не лише виступає посередником між вченим як споживачем та інформацією, а й долучається до формування онлайн-простору наукових комунікацій.

У другій половині двадцятого століття інформаційна взаємодія в академічній спільноті проходила за традиційною для цієї сфери схемою. Хід, а потім і результати проведених досліджень публікувалися в монографіях або наукових рецензованих журналах з теми дослідження. Публікації були матеріальним свідомством наукової значимості і успіху дослідження та дослідників. Редактори і рецензенти журналів виконували роль депозитарів наукових знань, хранителів і гарантів статусу дослідників.

У наш час важливе місце в розповсюдженні та наданні доступу до систематизованих знань посідають бібліотеки вищих навчальних закладів,

які використовують новітні технології для надання доступу до різноманітних колекцій друкованих і електронних інформаційних ресурсів. У діяльності бібліотек дедалі значущою стає функція надання авторизованого доступу користувачів до якісних зовнішніх електронних ресурсів, а також до внутрішніх (локальних), оскільки вони стають виробниками власних електронних інформаційних ресурсів. У цьому контексті перспективним напрямом діяльності бібліотек вищих навчальних закладів є створення власних електронних архівів, які називають репозитаріями.

Визначимо основні переваги, які набула модель наукової комунікації внаслідок впливу нових інформаційно-комунікаційних технологій:

- по-перше, нові технології додають швидкості традиційним методам наукової комунікації: обмін даними як вербальними, так і великими масивами експериментальних даних, значно прискорився. Архіви препринтів стали звичайним способом спілкування вчених, проте більшість авторів, практикуючих препринт, все ж очікують, що статті з'являться в друкованій версії журналу;
- по-друге, зростає кількість вагомих досліджень, хід і результати яких, будуть формально опубліковані. Наприклад, офіційні документи і технічні звіти фінансуються різними фондами та організаціями досліджень у галузі комп'ютерних наук, аналітики, квантових або біотехнологій;
- по-третє, підвищення доступності первинного дослідного матеріалу в мережі зменшує залежність від наявності традиційно опублікованих матеріалів. Широкому колу науковців надається можливість перевірити і відтворити результати, проаналізувати дані, що лежать в основі дослідження, отримати досвід моделювання та візуалізації.

Таким чином, друковані статті поступово стають остаточним результатом дослідження: виконують функцію гаранта наукового визнання, але не наукової комунікації. Роль друкованого видання змінюється [14]. Наразі науковці публікують власні наукові доробки без посередництва видавництва завдяки самоархівуванню у різноманітних репозитаріях, електронних бібліотеках, створенню власних веб-сторінок у мережі Інтернет. На знак визнання нових тенденцій у сфері наукових комунікацій та ролі бібліотеки в збиранні, збереженні та розповсюдженні інформації був створений проект DSpace.

DSpace – пакет вільного (відкритого) програмного забезпечення, що надає інструменти для керування цифровими активами, та використовується як основа для колективних архівів. Від першого виходу у 2002 році як продукту альянсу HP-MIT, DSpace був встановлений і

наразі використовується у більш ніж 1900 установах по всьому світу [6]. Програмне забезпечення розповсюджується під ліцензією BSD (відкритий вихідний код) [5], яка дозволяє користувачам налаштовувати та розширювати програмне забезпечення відповідно до потреб.

У число установ, що використовують систему DSpace входять як зарубіжні (Мічиганський університет, Колумбійський університет, Массачусетський технологічний інститут, Північно-Західний університет Чикаго та ін.), так і вітчизняні вищі навчальні заклади (Національний університет «Кієво-Могилянська академія», Національний університет «Львівська політехніка», Національний авіаційний університет та ін.).

У 2009 році Fedora Commons [10] та Foundation DSpace [11] об'єдналися з метою створення спільної некомерційної організації DuraSpace [9], місією якої стало забезпечення впровадження інновацій та лідерства з використанням технологій відкритого коду та хмара-технологій, у першу чергу, для бібліотек, університетів, дослідницьких центрів і культурних організацій [8].

DSpace включає інструменти для завантаження, управління, розповсюдження та опису цифрових матеріалів. Ці інструменти включають в себе інтегровані підсистеми для різних представлень цифрового матеріалу і пов'язаних з ними метаданих, гнучкі схеми метаданих, систему індексування та пошуку, систему архівного управління пакетами, інструмент для створення політики доступу та управління, систему генерації постійних ідентифікаторів тощо.

З технічного боку система DSpace складна, але, в той же час, прозора і зрозуміла. Для зберігання даних використовується вільна система управління базами даних (СУБД) PostgreSQL, ядро якої написано на мові Java. DSpace може працювати практично під будь-якою операційною системою, у тому числі і під відкритими системами UNIX і GNU (Linux). Встановлення DSpace не потребує багато часу та особливої кваліфікації за наявності документа, описуючого цей процес [3].

Налаштування спеціальних функцій вимагає більше часу і спеціальної підготовки та проводиться технічними працівниками. Для складання і запуску використовуються вільні інструменти Java Development Kit, Apache ANT, Apache Maven і Apache Tomcat. DSpace працює з усіма стандартними для бібліотечної сфери протоколами, такими як стек протоколів Z39.50.

Досвід впровадження системи DSpace у Житомирському національному агроекологічному університеті є позитивним, про що свідчить кількість введених документів: більше ніж 2700 назв лише за півроку. Реєстрування у найвідоміших світових пошукових каталогах репозитаріїв відкритого доступу, таких як worldcat.org, openaire.eu, openoar.org, roar.eprints.org, jah.su, якнайкраще впливає на рейтинг

університету не лише на території України, а й в усьому світі, це підтверджують дані статистики Google Analytics (рис. 1).

Країна	Сеанси	% Сеанси
1. Ukraine	12 017	76,01%
2. United States	1 093	6,91%
3. (not set)	861	5,45%
4. Russia	298	1,89%
5. China	186	1,18%
6. Germany	147	0,93%
7. Kenya	136	0,86%
8. Japan	120	0,76%
9. Netherlands	82	0,52%
10. United Kingdom	74	0,47%

Рис. 1. Статистика переглядів по країнам

Спостерігаємо і динаміку зростання активності на сайті університету (рис. 2).

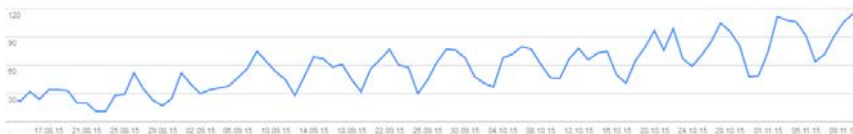

Рис. 2. Статистика активності користувачів

У липні 2015 року до світового рейтингу репозитаріїв потрапило лише 46 із більш ніж 300 вітчизняних вищих навчальних закладів. Вперше в історії до цього рейтингу потрапив і репозитарій Житомирського національного агроекологічного університету, який зайняв 36 позицію. Серед аграрних університетів до рейтингу увійшли лише 4 вітчизняні університети [13].

Наповнення бази даних проводиться методом самоархівування – розміщення автором примірника електронного документа у всесвітній мережі, з метою забезпечення безкоштовного відкритого доступу до нього. Цей термін зазвичай застосовують для позначення процесу самоархівування статей наукових рецензованих журналів та матеріалів конференцій, дисертацій, результатів наукових досліджень в інституційному репозитарії для підвищення його доступності,

використання та цитування [15]. Рецензування всіх робіт перед остаточним публікуванням у репозитарії проводиться працівниками бібліотеки, що знижує кількість помилок.

Система DSpace, на відміну від інших систем, має ряд переваг і особливостей. Перша особливість – повнотекстовий пошук. Система підтримує пошук даних з великої кількості форматів файлів. Як правило, DSpace працює з файлами PDF і після проведення процедури індексації дозволяє проводити пошук рядка не тільки по метаданих, але і вмістом файлів, прикріплених до записів в електронному архіві.

Друга особливість – відкритість системи, і як наслідок – її розширюваність. Припустимо, дані, які в системі мають текстове наповнення, але не мають розпізнаного шару (фотографії архіву газет, карти, PDF файли із зображеннями). Нескладно модифікувати систему індексації текстового змісту, описану вище, так, щоб вона використовувала оптичне розпізнавання символів (OCR), що функціонує на кластері [1]. Таким чином, можна автоматично розпізнати написи на картах, у нотних зошитах, газетний текст – інформацію, за якою згодом можна буде проводити пошук в електронному архіві.

Третя особливість – можливість обміну колекціями між різними електронними архівами. Подібний функціонал робить процес комунікації в академічному середовищі ще більш швидким і зручним, стираючи кордони, а використання стандартних протоколів дозволяє будувати великі гетерогенні архіви з систем DSpace та альтернативних рішень.

Четверта особливість – можливість реєстрації користувачів з різними правами для доступу до різних типів даних. Подібний функціонал корисний для забезпечення доступу певного кола осіб до закритої, в силу специфіки дослідження, інформації захищеної авторським правом тощо.

Головним конкурентом DSpace є система EPrints. Дві системи належать до одного класу та надають повний спектр можливостей для створення електронних репозитаріїв. Обидві системи підтримують OAI-PMH (Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting), але відрізняються за структурою моделі даних. Ідея розділів у DSpace добре розроблена, але і підтримка в EPrints різноманітних класифікацій має свої переваги. EPrints підтримує більше форматів метаданих, але тут немає підтримки розширеного Dublin Core [7]. EPrints більш зручний для локалізації, проте обидві системи не підтримують багатомовного представлення метаданих. Перевагою DSpace є жорстка ієрархія та близьке розташування даних, що знаходяться в одному наборі на накопичувачі. Як наслідок зменшується час на видачу інформації користувачам [4].

DSpace має потужне співтовариство розробників і користувачів. На думку багатьох експертів, DSpace забезпечує кращу платформу для

довгострокового зберігання цифрових матеріалів, що використовуються в академічних дослідженнях [12; 2].

Впровадження DSpace платформи для інституційного репозитарію Житомирського національного агроекологічного університету якнайкраще впливає на рейтинг навчального закладу в інформаційному просторі. DSpace не потребує використання інших продуктів, у силу своїх можливостей та функцій, а його постійне оновлення та виправлення помилок у кодї гарантують постійну та стабільну роботу системи.

Список використаних джерел

1. Ефимов А. А. DSpace как платформа для институционального репозитария [Электронный ресурс] / А. А. Ефимов. – Режим доступу: <http://hdl.handle.net/10995/19688>. – Перевірено: 12.11.2015.

2. Ефимов А. А. Доступный суперкомпьютер в академической среде, или облачные вычисления в учебных аудиториях / А. А. Ефимов // Новые образовательные технологии в вузе : материалы VII междунар. науч.-метод. конф. – Екатеринбург, 2010. – Ч. 1. – С. 14–17.

3. Ефимов А. А. Установка DSpace 1.8 в операционной системе Windows [Электронный ресурс] / А. А. Ефимов. – Режим доступу: <http://ideafix.name/?p=359>. – Перевірено: 12.11.2015.

4. Кудим К. А. Сравнение систем электронных библиотек EPrints 3.0 и DSpace 1.4.1 [Электронный ресурс] / К. А. Кудим. – Режим доступу: <http://www.nsu.ru/xmlui/handle/nsu/8917>. – Перевірено: 12.11.2015.

5. BSD License Definition [Electronic resource]. – Available from: <http://www.linfo.org/bsdlicense.html>.

6. DSpace User Registry [Electronic resource]. – Available from: <http://registry.duraspace.org/registry/dspace>.

7. Dublin Core definition [Electronic resource]. – Available from: <http://searchsoa.techtarget.com/definition/Dublin-Core>.

8. DuraSpace [Electronic resource]. – Available from: <http://duraspace.org/about.php>.

9. Fedora Commons and DSpace Foundation Join Together to Create DuraSpace™ Organization [Electronic resource]. – Available from: <http://duraspace.org/node/1923>.

10. Fedora Commons Awarded \$4.9M Grant to Develop Open-Source Software for Building Collaborative Information Communities [Electronic resource] // Science. – 2007. – 10 aug. – Available from: [https://www.moore.org/newsroom/press-releases/2007/08/10/fedora-commons-awarded-\\$4-9m-grant-to-develop-open-source-software-for-building-collaborative-information-communities](https://www.moore.org/newsroom/press-releases/2007/08/10/fedora-commons-awarded-$4-9m-grant-to-develop-open-source-software-for-building-collaborative-information-communities).

11. HP and MIT Create Non-profit Organization to Support Growing Community of DSpace Users [Electronic resource]. – Available from: <http://www8.hp.com/us/en/hp-news/press-release.html?id=171582>.

12. Nixon W. J. DAEDALUS, Initial experiences with EPrints and DSpace at the University of Glasgow [Electronic resource] / W. J. Nixon. – Available from: https://dspace.gla.ac.uk/bitstream/1905/197/1/initial_experiences_eprints_dspace.pdf.

13. Ranking web of repositories Ukraine [Electronic resource]. – Available from: <http://repositories.webometrics.info/en/Europe/Ukraine>.

14. Smith M. DSpace: An Institutional Repository from the MIT Libraries and Hewlett Packard Laboratories [Electronic resource] / M. Smith // Lecture Notes in Computer Science. – 2002. – P. 543–549. – Available from: http://dspace.mit.edu/bitstream/handle/1721.1/26706/Smith_2002_DSpace.pdf?sequence=1.

15. The self-archiving initiative [Electronic resource]. – Available from: <http://www.nature.com/nature/debates/e-access/Articles/harnad.html>.

Стаття надійшла до редакції 12.11.2015.

Бугаев В. С.

Научная библиотека

Житомирского национального агроэкологического университета

Внедрение DSpace платформы для институционального репозитария Житомирского национального агроэкологического университета

В статье определена роль современных информационных технологий в трансформации основных функций вузовской библиотеки на примере использования DSpace платформы для институционального репозитария Житомирского национального агроэкологического университета.

Ключевые слова: институциональный репозитарий, ЖНАЭУ, DSpace, EPrints, OAI-PMH.

Buhaiov V.

Scientific Library,

Zhytomyr National Agroecological University

Introduction of DSpace platform for institutional archives of Zhytomyr National Agroecological University

The article is devoted to the role of modern information technologies in transformation of basic functions of library in higher educational establishment at the example of the use of DSpace platform for institutional archives of Zhytomyr National Agroecological University.

Keywords: institutional archives, ZNAEU, DSpace, EPrints, OAI-PMH.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
<i>Ігнатюк М. В.</i>	
Нові можливості бібліотек вищих навчальних закладів агроекологічної галузі у сучасному інформаційному просторі.....	4
<i>Кіщак Т. С.</i>	
Електронна бібліотека – середовище швидкого доступу до наукових та навчальних матеріалів.....	12
<i>Комликова Г. І.</i>	
Електронний архів відкритого доступу Сумського НАУ як засіб популяризації публікацій університетської наукової спільноти.....	15
<i>Ренькас Б. М.</i>	
Новітні інформаційні послуги як перспектива розвитку бібліотеки вищого навчального закладу.....	20
<i>Муравицкая Р. А., Аксюто Е. В.</i>	
Информационно-библиографическое обслуживание ученых-аграриев и специалистов АПК в Беларуси: новые формы и методы работы в Белорусской сельскохозяйственной библиотеке.....	26
<i>Кирилюк А. Г.</i>	
Інноваційні форми роботи з юнацькою аудиторією на прикладі Житомирської обласної бібліотеки для юнацтва.....	32
<i>Бондарчук Т. А.</i>	
Віртуальний світ бібліотек.....	38
<i>Грищенко О. І.</i>	
Комплектування фонду бібліотеки: теорія і практика.....	46
<i>Журавська Н. А.</i>	
Інноваційні форми роботи сучасної бібліотеки як вимога часу (на прикладі діяльності Житомирської обласної бібліотеки для дітей та PR-офісу бібліотек Житомирщини).....	51

Tabunshchyk A.

Finding the right books and supplementary materials for esp course 60

Гейзе І. С.

Професійний імідж сучасного бібліотекаря 62

Багорова С. І., Стралківська О. П.

Електронна доставка документів як новація в обслуговуванні користувачів Наукової бібліотеки Житомирського національного агроекологічного університету 67

Сталідзанс Л. Я.

Відкритий доступ до інтелектуальних продуктів Житомирського національного агроекологічного університету 71

Яремчук Н. Г.

Віртуальне бібліографічне обслуговування користувачів у Науковій бібліотеці ЖНАЕУ 75

Бугайов В. С.

Впровадження DSpace платформи для Інституційного репозитарію Житомирського національного агроекологічного університету 81

Наукове видання

**Бібліотека – пріоритетний ресурс освіти:
нові можливості бібліотек ВНЗ
у сучасному інформаційному просторі**

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

Відповідальний за випуск: *Ігнатюк М. В.*
Комп'ютерна верстка: *Сталідзанс Л. Я.*